

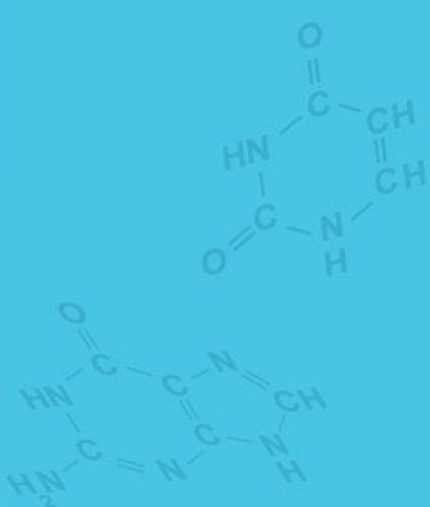

$$F = G \frac{m_1 m_2}{r^2}$$

ISSN 3023-6142

JOURNAL OF CREATION IN THE LIGHT OF SCIENCE

VOLUME 2
ISSUE 1
YEAR 2024

Published by Association of
Creation in the Light of Science

BIYDER

BIYDER

DERGİ SAHİBİ / OWNER

Bilimler Işığında Yaratılış Derneği

DERGİ İMTİYAZ SAHİBİ / THE CONCESSIONAIRE

Prof. Dr. Orhan ERDOĞAN

EDİTÖR / EDITOR

Doç. Dr. Kasım TAKIM

EDİTÖR YARDIMCISI / ASSISTANT EDITOR

Doç. Dr. İbrahim ÇEMBERLİTAŞ

ALAN EDİTÖRLERİ / FIELD EDITORS

Fen ve Sağlık Bilimleri / Science and Health Sciences

Biyoloji / Biology: Prof. Dr. Fatih SATIL (Balıkesir Üniversitesi)

Kimya / Chemistry: Prof. Dr. Ö. İrfan KÜFREVİOĞLU (Atatürk Üniversitesi)

Moleküler Biyoloji ve Genetik / Molecular Biology and Genetics: Prof. Dr. Ali Osman BELDÜZ
(Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Fizik / Physics: Prof. Dr. Selahattin ÇELEBİ (Iğdır Üniversitesi)

Eczacılık / Pharmaceuticals: Doç. Dr. Mustafa Abdullah YILMAZ (Dicle Üniversitesi)

Veteriner / Veterinary: Prof. Dr. Şükrü Hakan ATALGIN (Balıkesir Üniversitesi)

Ziraat ve Ormancılık / Agriculture and Forestry: Prof. Dr. Ali KAYGISIZ
(Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)

Matematik / Mathematics: Prof. Dr. Erhan PİŞKİN (Dicle Üniversitesi)

Mühendislik / Engineering: Doç. Dr. Muhammed Emre AYHAN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Tarım / Agriculture: Doç. Dr. / Assoc. Prof. Amir RAHİMİ (Urmia University-Iran)

Tıp / Medical: Uzman Dr. Selçuk ESKİÇUBUK

BIYDER

Sosyal Bilimler / Social Sciences

Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Prof. Dr. Abdulhak Halim ULAŞ (Atatürk Üniversitesi)

Felsefe / Philosophy: Prof. Dr. Edward MOAD (Qatar University-Qatar)

Mantık / Logic: Doç. Dr. Ahmet KAVLAK (Iğdır Üniversitesi)

Psikoloji / Psychology: Prof. Dr. Mustafa BELOĞLU (Hacettepe Üniversitesi)

Arkeoloji Archaeology: Prof. Dr. Sabahattin BAYRAM (Ankara Üniversitesi)

Siyaset Bilimi / Political Science: Prof. Dr. Atilla DOĞAN (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Edebiyat / Literature: Prof. Dr. Şahmurat ARIK (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)

Coğrafi Bilimler / Geographical Sciences: Prof. Dr. Faruk KAYA (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

İlahiyat / Theology: Dr. Öğr. Üyesi Lokman BEDİR (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)

İşletme / Business: Prof. Dr. Adem DURSUN (Atatürk Üniversitesi)

Kur'an Çalışmaları / Qur'anic Studies: Doç. Dr. / Assoc. Prof. Sujiat ZUBAIDI
(Darussalam Gontor University- Indonesia)

Kamu Yönetimi / Public Administration: Doç. Dr. / Assoc. Prof. Nabukeera Madinah
(Islamic University – Uganda)

Hukuk / Law: Doç. Dr. / Assoc. Prof. Tajudeen Sanni (Kampala International University – Uganda)

Finans / Finance: Doç. Dr. Yunus YILMAZ (Dicle Üniversitesi)

İktisat / Economics: Doç. Dr. Said CEYHAN (Bartın Üniversitesi)

Güzel Sanatlar / Fine Arts: Doç. Dr. Rasim SOYLU (Sakarya Üniversitesi)

İstatistik / Statistics: Dr. Öğr. Üyesi Lütfü SİZER (Dicle Üniversitesi)

Tarih / History: Dr. Öğr. Üyesi Davut ADLIĞ (Dicle Üniversitesi)

Dil Tashih Heyeti / Language Editing Committee

Prof. Dr. Fevzi KARADEMİR (Düzce Üniversitesi)

Prof. Dr. Kazim YOLDAŞ (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ (Muş Alparslan Üniversitesi)

BIYDER

Redaksiyon Heyeti / Scientific Editing Committee

Prof. Dr. Âdem TATLI (Emekli)

Prof. Dr. Ali ALAŞ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Prof. Dr. İsmail KOCAÇALIŞKAN (Biruni Üniversitesi)

Dr. İdris GÖRMEZ (Emekli)

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Prof. Dr. Selahattin ÇELEBİ (İğdır Üniversitesi)

Arapça Dil Editörü / Arabic Language Editor/ محرر اللغة العربية

Prof. Dr. İshak ÖZGEL (Süleyman Demirel Üniversitesi)

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Adem KILIÇMAN (University Putra Malaysia-Malaysia)

Prof. Dr. Nevzat TARHAN (Üsküdar Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Hakkı ALMA (İğdır Üniversitesi)

Prof. Dr. Kazım UYSAL (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)

Prof. Dr. Fevzi ÖZGÖKÇE (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Koray KÖKSAL (Bitlis Eren Üniversitesi)

Prof. Dr. Ekrem KÖKSAL (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU (İnönü Üniversitesi)

Prof. Dr. Yusuf SANCAK (Bitlis Eren Üniversitesi)

Prof. Dr. Murat ÜNAL (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Doç. Dr. Mesut Işık (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin Aydemir (Harran üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Kerim ÖZBEYAZ (Bitlis Eren Üniversitesi)

BIYDER

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah CENGİZ (Dicle Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SİNAY (Iğdır Üniversitesi)

Dr. Susilorini SUKAMTO (University Islam Sultan Agung- Indonesia)

Dr. Rosseni DIN (University Kebangsaan, Malaysia)

Bu Sayının Hakemleri

Prof. Dr. Abdulhak Halim ULAŞ – Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet KAVLAK – Iğdır Üniversitesi

Prof. Dr. Fatih SATIL – Balıkesir Üniversitesi

Prof. Dr. Ali ALAŞ – Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Veysel GÜLLÜCE – Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet GÜNDÜZ – Harran Üniversitesi

Prof. Dr. Murat ÜNAL – Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Doç. Dr. Zakir ELÇİÇEK – Dicle Üniversitesi

BIYDER

Editörden...

Değerli okurlarımız,

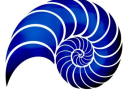
Dergimizin ikinci sayısıyla tekrar sizlerle buluşmanın heyecanını yaşıyoruz. Birinci sayıdaki yoğun ilgi ve olumlu geri bildirimleriniz bizleri çok mutlu etti. Sizlerin desteği sayesinde dergimizi daha da geliştirmeye devam ediyoruz.

Bu sayımızda Yaratılış modelinin eğitim sisteminde neden yer alması ve benzeri konulara neden ihtiyacımızın olduğunu anlatan heyecan verici konuları sizlerin okumalarına sunduk. İlk sayıdaki önerilerinizi dikkate alarak dergimizi daha da zenginleştirmeye çalıştık.

Bilim, günümüzde bilgi üretimi ve yayılımının yanı sıra, toplumsal, kültürel ve felsefi düşüncelerin şekillenmesinde de belirleyici bir role sahiptir. Bu nedenle, bilimsel bulguların doğru, güvenilir ve erişilebilir bir şekilde toplumla paylaşılması, bilimsel bilginin etkin bir şekilde kullanılması için elzemdir. Bilimsel bilgi üretimi, yalnızca doğayı ve evreni anlama amacını taşımakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve felsefi düşüncelerin şekillenmesinde de önemli bir role sahiptir. Ancak, bilimsel bilginin üretimi ve yayılımı, araştırmacının felsefi ve ideolojik dünya görüşü ile toplumsal, ekonomik ve politik faktörlerden etkilenebilir. Bilimsel araştırmalar, bilim insanlarının kişisel inançları ve yaşadıkları toplumun etkisi altında kalabilir. Bu durum, bilimsel bilginin objektifliğine dair kaygıları beraberinde getirir. Bu nedenle, bir bilimsel çalışmayı okurken, yazarın ne söylemek istediğini anlamak kadar, neden bu şekilde söylediğini de anlamaya çalışmak önemlidir.

Özellikle son asırlarda, belirli ideolojik yaklaşımlar bilimsel bilgi birikiminin örtüsü altında geçerli olmayan ve yanıltıcı bilgiler yayarak toplumu yanıltmaya çalışmıştır. Bu durum, evrenin kökeni ve canlıların oluşumu gibi temel sorulara verilen cevapları etkileyerek yanlış yönlendirmelere yol açmıştır.

Evren ve insanın ontolojik yapısı, yalnızca maddi bir realiteden ibaret olmakla sınırlı değildir. Ruhsal ve manevi boyutların varlığı, felsefi düşüncenin odak noktalarından biri olmuştur. Bu boyutların bilimsel bir çerçevede net ve kapsamlı bir şekilde tanımlanması ve açıklanması, günümüzde de devam eden bir felsefi ve bilimsel tartışmanın konusudur. Bütüncül bir yaklaşım, evrenin ve insanın varlığını ve oluşumunu anlamak için maddi ve manevi boyutları birlikte ele almayı gerekli kılar. Bu bağlamda, bilimsel yöntemlerin yaratılış gibi metafizik bir kavramı incelemek için kullanılması hem bilim hem de felsefe alanında yeni bir araştırma alanı açmaktadır.

BIYDER

BİLİMLER IŞIĞINDA YARATILIŞ DERGİSİ
JOURNAL OF CREATION IN THE LIGHT OF SCIENCES

2024 1 (2)

ISSN
3023- 6142

'Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongreleri', bu amaçla düzenlenen ve bilim insanlarının bir araya gelerek bu konuyu tartıştığı önemli platformlardır. Bu kongrelerde elde edilen bulgular, bilimsel camianın yaratılış konusuna olan ilgisini artırmayı ve yeni araştırmalara öncülük etmeyi amaçlamaktadır.

Bu dergi ile amacımız, bu kongrelerde sunulan bilgilere kolay erişim sağlamak ve bilim insanlarının bu konudaki çalışmalarına destek olmaktır. Böylece, evrenin ve insanın mahiyetini ve yaratılışını daha iyi anlamak için bilimsel bir temel oluşturabiliriz. Aynı zamanda, dergimizi bir okuyucu topluluğu haline getirmek istiyoruz. Bu nedenle, yorumlarınızı ve önerilerinizi bekliyoruz. Yayın hayatına yeni başlayan ve ikinci sayısını yayınlamakta olan dergimizin tüm insanlığa faydalı olmasını dileriz.

İkinci sayımızda da sizlerle birlikte büyümeye devam edeceğiz. Desteğiniz için teşekkür ederiz.

Editör

Doç. Dr. Kasım Takım

BIYDER

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Adnan KALKAN

İnceleme Makalesi / Review Article

YARATILIŞ MODELİ MİLLÎ EĞİTİM MÜFREDATINDA NİÇİN YER ALMALI?

WHY SHOULD THE CREATION MODEL BE INCLUDED IN THE NATIONAL EDUCATION
CURRICULUM?

1-11

&&&&&

Fatih SATIL

İnceleme Makalesi / Review Article

YERYÜZÜNDEKİ BİYOÇEŞİTLİLİĞİN BİLİMSEL VE DİNİ PERSPEKTİFTEN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF BIODIVERSITY ON EARTH FROM SCIENTIFIC AND RELIGIOUS
PERSPECTIVE

12-18

&&&&&

Recep GÜNDOĞAN, Fadıl KILIÇ

İnceleme Makalesi / Review Article

ALLAH'IN KUDDÜS İSMİNİN BİR TECELLİGAHI: TOPRAK

REPRESENTATION OF THE HOLY NAME QUDDUS: SOIL

19-34

&&&&&

BIYDER

Cihat YAŞAROĞLU

İnceleme Makalesi / Review Article

YARATILIŞ BİLİMİ MÜFREDAT ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

A REVIEW ON CREATION SCIENCE CURRICULUM EXAMPLES

35-42

&&&&

Hasan AKAN

Araştırma Makalesi / Research Article

HARRAN ÜNİVERSİTESİ FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ SON SINIF

ÖĞRENCİLERİNİN EVRİM VE YARATILIŞ'A DAİR GÖRÜŞLERİNİN

DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF THE VIEWS OF SENIOR STUDENTS ON EVOLUTION AND CREATION

AT HARRAN UNIVERSITY, SCIENCE EDUCATION DEPARTMENT

43-54

&&&&

YARATILIŞ MODELİ MİLLÎ EĞİTİM MÜFREDATINDA NİÇİN YER ALMALI?

Adnan KALKAN¹

Öz

Yaratılış modeli, hayatın ve kâinatın varoluşunu bilinçli bir yaratıcının iradesine dayandırarak bu modelin eğitim sistemine dâhil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Yaratılış modeli bakış açısı, fiziksel ve biyolojik süreçlere dayanan evrim görüşüne karşı çıkar ve eğitimin temel gayesinin öğrencileri hem dini hem ahlaki hem de bilimsel bilgiyle donatmak olduğunu savunur.

Yaratılış modeline göre, Batı eğitim sistemi menfaat, kuvvet, ırkçılık ve mücadele temellerine dayanır ve bu sistem toplumun sosyal ve ahlaki yapısına zarar verdiğini iddia etmektedir. İslam medeniyetinin eğitim sisteminin fazilet, hak, yardımlaşma ve din birliğine dayandığını ve bu değerlerin toplumun huzur ve refahını artıracığını savunur.

Hipotezden ibaret olan evrim görüşünün eğitim sisteminde bilimsel gerçekmiş gibi sunulması, gençlerde inanç bunalımlarına yol açabileceği belirtilmektedir. Bu sebeple, yaratılış modelinin eğitim müfredatında yer alması, öğrencilerin hem bilimsel hem de manevi gelişimlerine katkıda bulunacak ve toplumun genel ahlaki ve sosyal yapısını güçlendirecektir.

Bu makale, yaratılış modelinin eğitim müfredatına eklenmesinin, gençleri erdemli, inançlı ve bilimsel bilgiyi kuşanmış şahsiyetler olarak yetiştirmek için hayati önem taşıdığını incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaratılış modeli, müfredat, evrim görüşü, eğitim

WHY SHOULD THE CREATION MODEL BE INCLUDED IN THE NATIONAL EDUCATION CURRICULUM?

Abstract

The creation model posits that the existence of life and the universe is the result of a deliberate Creator's will, and it argues for the inclusion of this model in the educational system. This perspective challenges the evolutionary view, which is based solely on physical and biological processes, asserting that the primary goal of education should be to equip students with religious, moral, and scientific knowledge.

According to the creation model, Western education is founded on principles of self-interest, power, racism, and struggle, which are claimed to damage the social and moral fabric of society. In contrast, the Islamic educational system is based on virtue, justice, cooperation, and religious unity, which are believed to enhance societal peace and well-being.

¹ Uzman, Özel Kariyer Aile Danışma Merkezi adnankalkan01@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6142-098X,

The presentation of the theory of evolution as scientific fact within the education system is noted to potentially lead to faith crises among young people. Therefore, the inclusion of the creation model in the curriculum is proposed to contribute to both the scientific and spiritual development of students, strengthening the overall moral and social structure of society.

In conclusion, this article emphasizes the critical importance of incorporating the creation model into the educational curriculum to nurture virtuous, faithful, and scientifically knowledgeable individuals.

Keywords: *Creation model, curriculum, evolutionary theory, education*

GİRİŞ

Yaratılış modeli, kâinatın, canlıların ve insanın varoluşunu bir yaratıcıya dayandıran köklü bir anlayıştır. Yaratılış Modeli, varoluşun yalnızca biyolojik ve fiziksel süreçlerin sonucu olmadığını, aksine kudretli ve bilinçli bir Yaratıcı tarafından en güzel şekilde (Secde Sûresi, 7) planlandığı ve yaratıldığını savunur. Kendi kendine varoluşu reddeder. Evrim görüşünde olduğu gibi süreci inceleyerek ilk yaratılışı görmezden gelmez. İlk yaratılışın bir yaratıcı tarafından gerçekleştirildiğini ve süreçte de yaratıcının yarattığı canlı-cansız tüm varlıklarla irtibatının devam ettiğini savunur.

Eğitimde akıl ile kalbin, ilim ile inancın birlikte ele alınmasında zaruret vardır. Fertlerin ilim ve irfan ile ahlak ve fazilet ile donatılması, kalp ve ruhlarının, akıl ve hissiyatlarının ulvi gayelere yönlendirilmesi, eğitimin temel gayesi olmalıdır. Aklın nuru, kalbin ziyası faziletin de esası ilme bağlıdır. Maneviyatsız ilim şüphe ve tereddüde yol açar. Maddiyatsız ilim de taassuba sebep olur.

Yaklaşık iki yüzyıldır Batı kaynaklı eğitimle; genelde bencil, kendi menfaatini her şeyin üstünde tutan, tembel, israfa meyilli, devletine ve milletine yabancı, özünü ve kültürünü benimsemekten uzak fertler yetiştirildiğini müşahade ettik.

Ailede ve toplum hayatında saadet, birlik ve beraberliğin sağlanması, kendi kültür değerlerine bağlı, memleket ve vatanını canından fazla seven imanlı bir nesil, ancak Türk Milli Eğitim müfredatında yaratılış görüşünün yer almasıyla mümkündür.

1985’li yıllarda dönemin bürokratları, bilim adamları ile yaptıkları çalışmalar sonucu, halkı çoğunlukla Müslüman olan ülkemiz neslini inancına uygun yetiştirmenin önemli bir yolunun yaratılış görüşünün müfredatta yer almasının zarureti anlamış ve ona Milli Eğitim müfredatında yer vermiştir. Bu olumlu gelişme sonraki yıllarda muhtemelen ideolojik sebeplerle seküler ifade tarzını benimseyenler tarafından müfredattan çıkarılmıştır (1).

Bu eğitimle toplumda şahıslar birbirine yabancılaşmış, karşılıklı sevgi, hoşgörü ve muhabbet azalmış, güzel ahlak bozulmuş, şahıslar arasında emniyet ve sadakat kaybolmuş, şahsî menfaat her şeyin önüne geçmiş, bütün hedef ve gaye iyi bir dünya hayatı yaşamak olmuştur.

İşte bütün bu sebeplerden dolayı eğitimin yeniden ele alınmasına ve ona tevhid dili ve tevhid mesajı ile ruh verilerek, dinî ve millî özlerimize uygun olacak şekilde kendi eğitim dünyamızın yeniden inşasına ihtiyaç vardır.

Bu yüzyılın sonunda gördük ki, bizi biz yapan değerlerden uzaklaştıkça toplum olarak bataklığa saplanıyoruz. Memleketin refahı ve huzuru için yetiştirdiğimiz gençlerden bir kısmının bize ve vatanımıza düşman hale getirildiğini görüyoruz. Bundan da eğitimde bazı hatalar ve eksikliklerin olduğunu anlıyoruz. Bu hataların ve eksikliklerin sebeplerinin başında bütün eğitim sistemimizi Batı dünyasının eğitim sistemine göre şekillendirmemiz gelmektedir. Batı eğitim sistemini alırken iki hususu gözden kaçırdık.

Birisi, bu eğitim sisteminin bizim hayat anlayışımıza, örfümüze ve kadim kültür değerlerimize, dünya ve ahiret görüşümüze uyup uymadığı idi.

Diğeri de, bu eğitim sisteminin Batı toplumlarını gerek ferdin şahsi hayatı, gerek aile yapısı ve gerekse cemiyetteki karşılıklı sevgi, saygı, yardımlaşma, kısacası sosyal hayat tarzı bakımından ne kadarına saadet ve huzur verdiğini sorgulamamış olmamızdı”².

BATI EĞİTİM SİSTEMİNİN ESASLARI

Batı eğitim sistemi aşağıdaki beş esas üzerine bina edilmiştir.

1. Dayanak noktasını kuvvet kabul eder. Kuvvet hakta değil, hak kuvvettedir, prensibini esas alır. Hâlbuki kuvvetin gereği tecavüzdür.
2. Hedefini menfaat bilir. Menfaatin gereği her arzuya kâfi gelmediğinden üstünde boğuşmaktır.
3. Batı medeniyetine göre hayat bir mücadeledir. Bu mücadelenin gereği çarpışmaktır.
4. Toplum fertlerinin aralarındaki bağları ırkçılık ve menfi milliyet kabul eder. Bu menfi milliyetin ve ırkçılığın gereği, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan tecavüzdür.
5. Bu medeniyetin gayesi; nefsin heveslerini tatmin ve insanlığın ihtiyacını arttırmak için oyun ve eğlencelerdir.

İşte batı medeniyeti benimsediği bu düsturları hayat tarzı yapmakla, bütün iyilikleriyle beraber insanlığın ancak yüzde yirmisine bir nevi geçici saadet verip, yüzde seksenini rahatsızlığa ve sefalete atmıştır. Yakın Tarih buna şahittir.

² Tatlı, Â. ve Görmez, İ. Bilimlerin Dilinden Yaratılış. Hilâl Ofset matbaası, Isparta, 2019.

İSLÂM MEDENİYETİNİN EĞİTİM SİSTEMİNİN ESASLARI

İslâmiyet, insana eşref-i mahlûkat, yani yaratıkların en şerefli ve halife-i zemin, yani yeryüzünün halifesi gibi en yüksek bir makamı vermiştir.

Bu insan tarifine dayalı olarak verdiği eğitim sisteminin esasları da şöyledir:

1. İnsanlık için dayanak noktası olarak kuvvet yerine hakkı kabul eder. Yani “*Kuvvetli olan haklı değil, haklı olan kuvvetlidir*” prensibini esas alır. Bu da insanlar arasında adaletin ve hukukun yerleşmesine sebep olur. O da huzur ve barışı netice verir.
2. Gayede şahsî menfaat yerine fazileti ve Allah rızasını esas alır. Bu da insanlar arasında tesanüt ve dayanışmayı sağlar.
3. Hayatta mücadele yerine yardımlaşmayı kabul eder. Bu da insanları birbirinin yardımına koşturur.
4. Cemaatlerin(toplumların) rabitalarında; yani birbirlerine bağlanmalarında ırkçılık ve menfi milliyet yerine, din birliğini, vatan ve sınıf birliğini kabul eder. Bu da cemiyet arasında uhuvvete, kardeşliğe, incizaba, yakınlaşmaya vesile olur.
5. Hayatın hedefini yalnız nefsanî isteklerini yerine getirmeye bedel, ruhunu yükseltmeye, ulvî hislerini tatmin etmeye, insanı hakiki insanlığa çıkararak yüksek ahlak sahibi mükemmel insan olmaya sevk eder. Bu da nefsin kötü isteklerinin bağlanmasına, ruhun yükseltilmesine ve dünyada da ahirette de huzurlu, mesut bir insan olmasına yol açar³.

Bugün bu esaslar doğrultusunda kendi Millî eğitimimizin yeniden inşasına şiddetle ihtiyaç vardır. Bütün ilimlerin gençliğe takdiminde bu esaslar göz önünde bulundurulmalıdır.

Öyle ise, insana verilecek eğitimin de onlara bu şuuru kazandıracak tarzda ve kendilerine yüklenen ulvî görevleri yerine getirecek şekilde olması gerekir.

Demek ki bu, Anadolu insanının hayatiniyetini devam ettirebilmesi için; hak, fazilet, Allah rızası, yardımlaşma, din birliği, vatan birliği, ulvi hisleri yücelterek yüksek ahlak sahibi mükemmel insan olma gibi vasıfları ile birlik ve beraberliği her şeyin başında gelmektedir. Bu da aklın nuru olan fen eğitimi ile vicdanın ziyası olan din eğitiminin mecz edilerek verilmesiyle mümkün olacaktır. Bu meseleyi Nursî, Münazarat adlı eserinde şu şekilde ifade etmektedir:

"Vicdanın ziyası ulûm-u diniyyedir (dinî ilimlerdir). Aklın nuru fînûn-u medeniyyedir (modern fenlerdir). İkisinin imtizacı ile hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervâz eder (uçar). İftirak ettikleri (ayrıldıkları) vakit, birincisinde taassub; ikincisinde hîle, şübhe tevellüd eder"⁴.

³ Nursî, B. S. Sözlür. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-600. 2.baskı, Ankara, 2016, s. 158-159, 495.

⁴ Nursî, B.S, Âsâr-Bediyye, Envar Neşriyat, 4. Baskı, İstanbul, 2012, S. 355.

Toplumda birlik ve beraberliğin sağlanmasında manevî bataryası hükmünde olan bizdeki dinin sosyal hayattaki önemini Meşrutiyet döneminde anlayamayan Jön Türkler, hayatla dini birbirinden ayrı düşündüler. Terakki ve ilerlemeyi, Batının medeniyetinde zannettiler. Batı’da olduğu gibi dini terk etmekle bunun gerçekleşeceğini düşündüler. Hâlbuki İslamiyet’le Batı’nın tahrif edilmiş Hıristiyanlık dininin tamamen farklı olduğunu nazara alamadılar.

O zaman bu gelişmeleri yakından takip eden Bediüzzaman, yapılan bu yanlışlığa dikkat çekerek, doğru hareket tarzının ne olması gerektiğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Din ile hayat kabil-i tefrik (ayrılmasının mümkün) olduğunu zannedenler felâkete sebeptirler

Şu Jön Türkün hatası:

Bilmedi o bizdeki din hayatın esası.

Millet ve İslâmiyet ayrı ayrı zannetti.

Medeniyet müstemir (değişmez, devam eden), müstevli (her tarafı kaplayan) vehmeyledi.

Saadet-i hayatı içinde görüyordu.

Şimdi zaman gösterdi,

Medeniyet sistemi bozuktuk, hem muzırdı.

Tecrübe-i kat’iye (deneme) bize bunu gösterdi.

Din hayatın hayatı, hem nuru, hem esası.

İhyâ-yı dinle olur şu milletin ihyâsı

(Bu milletin dirilip ayağa kalkması, dinin hayat bulmasıyla olur).

İslâm bunu anladı.

Başka dinin aksine, dinimize temessük (sarılma, tutunma) derecesi nisbeten milletin terakkisi.

İhmalî nisbetinde idi milletin tedennisi (alçılması, gerilemesi).

Tarihî bir hakikat; ondan olmuş tenâsi (unutmak)⁵.

Demek ki, Jön Türklerin hatasının kaynağı; Batı medeniyetinin her türlü meseleyi halledeceği ve toplumun saadetini temin edeceği ve dinin de yerine geçeceği düşüncesiydi. Geçen bir asırlık zaman, o medeniyet sisteminin bozuk ve zararlı yönlerini ve eksikliklerini gösterdi.

Bu milletin hayatlanmasının ve yeniden ayağa kalkmasının, dinin doğru anlaşılıp, ihya edilmesiyle mümkün olacağı gerçeğini şimdiki hamiyet-i milliye sahipleri anladı. Yani, başka dinin aksine, İslâm dinine sıkıca sarılma ve tutunma nisbetinde milletin terakki edeceğini, bu ihmal edildiği nisbette de gerileyeceğini gördü. Gözden kaçırılan bu tarihi hakikatın farkına varan ehl-i hamiyet, bu

⁵ Nursi, B. S. Sözler. s. 886-887.

çıkılmazdan kurtulmanın da, insana verilecek eğitimde sadece onun maddî hayatının değil, manevî hayatının da nazara alınmasıyla mümkün olacağını anladı.

İslam dini ile Hıristiyanlığın farkını anlayamayan Jön Türklerin o zaman eğitimde yaptıkları hatayı gören ve eğitim çıkmazının farkına varan ve eğitimin yeniden inşa ve ihya ihtiyacını hisseden idareciler, sivil toplum kuruluşları ve aydınlarımız son çeyrek asırda, çeşitli çare arayışı içerisinde girmişlerdir.

Bununla ilgili olarak, özellikle iki binli yıllardan itibaren, Anadolu'nun muhtelif yerlerinde yaratılış görüşünün, dolayısıyla İslam dininin fert, aile ve toplum hayatındaki önemini anlatan çok ciddi ilmî toplantılar, açık oturumlar, paneller ve sempozyumlar düzenlenmiştir.

Millî Eğitimde yeni müfredat çalışmaları bu konuda bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Ümidimiz odur ki, bir yaratıcıyı bilimden soyutlayıp onun yerine tabiatı ilah olarak nazara alan eğitim düşüncesi artık bu yanlışlığın farkına varıp hakkı sahibine teslim eder.

1- Yaratılış modelinin temel prensipleri

Yaratılış modeli, kâinatın ve hayatın ilk varoluşunun ve devamının Allah'ın iradesiyle gerçekleştiğini kabul eder. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın gökleri ve yeri altı günde yarattığını ve insana kendi ruhundan üflediğini belirtir (Kur'an-ı Kerim 32:4; 38:72). Bu bakış açısı, kâinatın yaratılışının rastgele ve tesadüfi süreçlerin sonucu olmadığını, aksine bilinçli bir yaratıcının iradesiyle var olduğunu vurgular. Yaratılış Modeli, doğanın ve hayatın titizlikle bir ölçüye göre düzenlenmiş yapısını Allah'ın varlığının ve kudretinin bir ispatı olarak kabul eder. Ayrıca, İslam inancına göre, kâinatın her ayrıntısının Allah'ın bilgisi ve iradesi dâhilinde gerçekleştiğini kabul eder. Yaratılış Modeline göre, kâinatın ve hayatın ölçü ve düzeni, bir yaratıcı tarafından tasarlandığı ve hikmetle yarattığını göstermektedir. Bir harf kâtipsiz olmadığı gibi ölçü, düzen ve hikmet dolu kâinatın da yaratıcısız olmadığı anlayışına dayanır.

2- Yaratılış modeli ile evrim görüşünün karşılaştırılması

Evrim görüşü, canlıların zamanla mutasyonlar ve doğal seçim yoluyla evrimleştiğini savunur. Ancak evrim görüşü, Yaratılış Modelinin ilkeleriyle çeliştiği için birçok bilim insanı ve teolog tarafından eleştirilir. Evrim görüşü, hayatın tesadüfi ve gayesiz, amaçsız süreçlerin sonucu olduğunu öne sürer, temellendirmez, bu da Yaratılış Modelinin "her şeyin bir amaç ve gaye ile yaratılmıştır" temel prensipleriyle çelişir. Temel seviyesinde ve en elzem bileşenleriyle yeryüzündeki hayat ancak akıllı bir faaliyetin eseri olabilir (Behe, 1996). Bu yönüyle evrim görüşü ve Allah'a iman birbirine zıt şeylerdir (Saygılı, 2020). İslam inancına göre, hayatın ve kâinatın her ayrıntısı Allah'ın bilgisi ve iradesi dâhilinde gerçekleşir. Bu sebeple, yaratılış görüşü, evrim görüşünün aksine, hayatın bilinçli ve kudretli bir yaratıcının ürünü olduğunu savunur. Evrim görüşünün dayandığı bilimsel temeller oldukça zayıf ve

bilimin "değişmezlik" ilkesine aykırıdır. Evrim görüşü, teori algısıyla kitaplara girse de, gerçekte sadece bir görüş bir hipotezden ibarettir. Evrim görüşü birçok eksiklik ve çelişki barındırmaktadır. Mutasyonların ve doğal seçilimin, kompleks biyolojik yapıların ortaya çıkmasında yetersiz kaldığı birçok bilim insanı tarafından belirtilmiş ve evrimin bilimsel olmadığı öne sürülmüştür (Saygılı, 2020).

3- Millî Eğitim müfredatında yaratılış düşüncesinin yeri

Ülkeler kendi ahlâk ve inançları doğrultusunda nesiller yetiştirmeyi gaye edinir. Eğitim sistemleri ise araç olarak bu gayeye ulaşmak için kullanılır. Türk eğitim sistemi, medeniyet kurmak yolunda nesilleri hem bilimsel bilgiyle hem de dini ve ahlâkî değerlerle yetiştirmeyi gaye edinmelidir. Toplumun inanç sistemi doğrultusunda verilen eğitim nesli ihyâ medeniyeti inşâ eder. Bu bağlamda, Yaratılış Modelinin müfredata eklenmesi, öğrencilerin değerlerine bağlı ve imanlı fertler olarak yetişmelerine vesile olacaktır. İnançlı bir nesil, sadece akademik başarıya odaklanmakla kalmaz, manevî değerleri de hayatının merkezine yerleştirir. Yaratılış Modelinin müfredatta bulunması, öğrencilere Allah'ın varlığını ve kudretini daha iyi kavrama fırsatı sunar. Bu da, öğrencilerin sadece entelektüel gelişimlerini değil, aynı zamanda manevî ve ahlâkî gelişimlerini de destekler. Müfredatta Yaratılış Modelinin yer alması, öğrencilere kâinatın ve hayatın kökeni hakkında gerçekçi bir bakış açısı sunar. Bu da, onların inanç ve düşünce sistemlerini daha geniş bir perspektifle şekillendirmelerine yardımcı olur.

4- Evrim görüşünün inanç bunalımına etkisi

Türk eğitim sisteminde evrim görüşünün "teori" gibi sunulması ve bilimselmiş gibi gösterilmesi, bu görüşün kabul görmesine sebep olmaktadır. Bilimsel anlamda sadece hipotez basamağında kalan evrim görüşü; ideolojik bir biçimde bilimsel kabul edilmesi, öğrenciler ve eğitimciler tarafından benimsenmesine ve inanç bunalımlarına dahi sebep olabilmektedir. Evrim görüşü, ilk yaratılış görmezden gelip, Yaratılış Modelinin kabul ettiği tekâmül kavramını evrim olarak sunmaktadır. Evrimciler, kavram karmaşası ile evrim görüşünü kabul ettirmeye çalışsalar da, zihinlerin yanlış bilgilerle dolmasına sebep olmaktadır. Diğer taraftan din kültürü dersine giren bir öğrenci, din kültürü öğretmeni tarafından "kâinat ve canlıların Allah tarafından yaratıldığını ve kâinattaki düzen, ölçü ve hikmetlerin Allah'ın iradesiyle gerçekleştiğini öğrenecek;" biyoloji dersinde ise "varlıkların kendi kendine var olduğu ve evrim ile devam ettiği" çelişkisini yaşayacaktır. Örneğin, Darwincilerin yayınında "Evrin teorisi, bütün bu eski fikirler (din ve Allah inancı kast ediliyor) için bir tehdit oluşturur. Çoğu dini temelden sarsarak bir Tanrı, ruh veya ölümden sonra yaşam fikrini ortadan kaldırır ve insanın da bir tür hayvan olduğunu ileri sürer" (Evains ve Selina). Bu da gençlerde inanç krizinin ve inanç bunalımlarının ortaya çıkması ve yayılmasına sebep olacaktır. Bu sebeple bir hipotezden ibaret olan evrim görüşünün etkileri ders kitaplarından kaldırılması ve bu toplumun inanç ve manevî değerlerine uygun olan Yaratılış Modelinin müfredat ve kitaplara eklenmesi hayati önem taşıyacaktır.

5- Yaratılış modeliyle inançlı bir nesil yetiştirmenin önemi

İnançlı bir nesil yetiştirmek, toplumun sosyal ve ahlaki yapısını güçlendirecek en önemli faktörlerdendir. Yaratılış Modelinin müfredatta yer alması, gençlerin ahlaki ve manevî gelişimini destekler ve neslimizi inanç odaklı ilerlemeye teşvik eder. Allah'ın varlığını ve yaratıcı gücünü kabul eden eğitim sistemi, öğrencilere yalnızca bilgi değil, aynı zamanda hikmet kazandırır. Bu da, neslimizi daha bilinçli, sorumlu ve erdemli fertler haline getirir. İmanlı yetişen bir nesil, toplumun genel ahlak ve inanç değerlerini koruma ve geliştirme yönünden kritik öneme sahiptir. Manevî değerler, fertlerin toplum içinde daha uyumlu ve sağlıklı ilişkiler kurmalarını sağlar. Ayrıca, imanlı yetişen bir nesil, toplumsal sorunların çözümünde daha sorumlu ve etkili fertler olarak rol alır.

“Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç” (Güngör,1993) olarak tanımlanan değerlerin eğitimini MEB'in müfredata yayması çalışmasının başarılı olmasında yaratılış modeli büyük önem taşır. Değerlerin kaynağının ilâhî (Allah/Din) olması, görüşüne göre, “değer”, bir inanç işidir. Dolayısıyla değerlere olan bağlılık, inanç şeklinde olduğu için, bilgidен çok insanın davranışlarına yansıma imkânına sâhiptir (Çelik, 2021).

6- Bilim ve yaratılış modeli

Yaratılış modeli, bilimsel keşiflerle çelişmez, aksine bilimsel keşifleri tamamlar. İslam, araştırmayı ve öğrenmeyi teşvik eder. Kur'an-ı Kerim'de “Kulları içinden ancak âlimler, Allah'tan (gereğince) korkar. Şüphesiz Allah, daima üstündür, çok bağışlayandır.” (Kur'an'ı Kerim, 35:28) buyurulmaktadır. Bu ayet, bilimsel bilginin Allah'ın yaratma gücünü daha iyi anlamamıza yardımcı olduğunu gösterir. Bilim ve Yaratılış Modeli birlikte ele alındığında, öğrenciler hem kâinatın mükemmel ve hikmetli düzenini işleyişini öğrenir hem de bu işleyişin arkasındaki İlahi yaratıcı gücü takdir eder. İslam tarihine bakıldığında, Müslüman bilim insanlarının bilimi ve dini bilgiyi bir arada ele aldıkları görülür. Örneğin, İbn Sina ve El-Cezeri gibi bilim insanları, bilimsel çalışmalarlarıyla Allah'ın yaratma gücünü anlamaya çalışmışlardır. Bu, bilim ve dini bilginin birbiriyle uyum içinde olduğunu ispatlamaktadır.

7- Yaratılış modelinde öğrencilerin kazanımları

Yaratılış modelinin Millî Eğitim müfredatına dâhil edilmesi, öğrencilere çeşitli kazanımlar sağlar.

İlk olarak, öğrenciler hayatın ve kâinatın kökeni yani ilk yaratılış hakkında derinlemesine bir anlayış kazanırlar. Bu anlayış, onları daha bilinçli ve sorgulayıcı fertler yapar.

İkinci olarak, yaratılış modeli, öğrencilerin ahlâkî ve manevî gelişimlerine katkı sağlar. Allah'ın varlığına ve kudretine olan inanç, öğrencilere hayatın anlamı ve amacı konusunda bir perspektif sunar.

Üçüncü olarak, yaratılış modeli, öğrencilere bilimsel ve dini bilgiyi birlikte öğrenme becerisi kazandırır. Bu beceri, onların hem kişisel hem de akademik gelişimlerine katkı sağlar. Bu düşünce, öğrencilere kâinatın ve canlıların karmaşıklığını ve güzelliğini takdir etmeyi öğretir. Bu, onların doğaya ve çevreye karşı daha duyarlı ve sorumlu fertler olmalarına vesile olur. Ayrıca, Yaratılış Modeli, öğrencilerin düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine fayda sağlar. Bilimsel ve dini bilgiyi birleştirerek, öğrenciler daha kapsamlı ve bütünsel bir bakış açısı ve anlayışa sahip olurlar. Nitekim din ve bilim bir bütündür. Bilim, tekvini ayetleri araştırır ve açıklamaya çalışır.

SONUÇ

Yaratılış modelinin Millî Eğitim müfredatında yer alması, imanlı ve ahlaki değerlere bağlı, aynı zamanda başarılı bir nesil yetiştirmek için hayati önem taşımaktadır. Bu Yaratılış Modeli, kâinat ve hayatın her şeyi bilgi ve hikmetle yaratan ve devam ettiren bilinçli bir yaratıcının ürünü olduğunu kabul ederek öğrencilerin hem dünyevî hem manevî gelişimine katkı sağlar. Yaratılış modelinin Millî Eğitim müfredatına dâhil edilmesi, gençlerin Allah'ın varlığını ve kudretini daha iyi anlamalarına yardımcı olur ve onları daha erdemli, inançlı, hikmetli fertler haline getirir. Eğitim sistemi, gençlerin hem manevî, hem bilimsel gelişimlerini desteklemeli ve onları daha iyi birer insan ve kul olmaya teşvik etmelidir. Eğitim sistemleri, nesillerinin hem dünyevî hem uhrevî hayatlarına yön vermeli ve destek sağlamalıdır. Akıl, kalp ve ruhî yönden nesilleri desteklemeli ve geliştirmelidir. Bu anlamda Yaratılış Modelinin Milli Eğitim müfredatına girmesi elzem ve hayati önem taşır.

KAYNAKÇA

- Behe, M. J. (1996). Darwin'in Kara Kutusu: Evrim Teorisine Biyokimyasal Meydan Okuma. New York: Free Press.
- Çelik, A, Değer Kavramı ve Değerlerin Kaynağı, IV. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi Bildiri Kitabı II. s.122 Cilt. Baskı 2021.
- Dylan Evains ve Howard Selina, Evrim, s. 6.
- Güngör, E. Değerler Psikolojisi, Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları: 8, 1993, s.18.
- Kur'an-ı Kerim, Secde Suresi 7. Ayet, Hayrat Neşriyat
- Kur'an-ı Kerim, Sure 32:4
- Kur'an-ı Kerim, Sure 38:72
- Mae-Wan Ho, Genetik Mühendisliği. (Rüya mı Kâbus mu?), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2001.
- Nursi, B. S. Sözler. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları-600. 2.baskı, Ankara, 2016, s. 158-159, 495.

Nursî, B.S, Âsâr-Bedîyye, Envar Neşriyat, 4. Baskı, İstanbul, 2012, S. 355.

Saygılı, S. Tasarımın İhtişamı Evrimin Tutarsızlığı, Çıra Yayınları, 2020.

Tatlı Â. Evrim ve Yaratılış, Nesil Yayınları, 2008.

Tatlı, Â. ve Görmez, İ. Bilimlerin Dilinden Yaratılış. Hilâl Ofset matbaası, Isparta, 2019.

YERYÜZÜNDEKİ BİYOÇEŞİTLİLİĞİN BİLİMSEL VE DİNİ PERSPEKTİFTEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih SATIL¹

Öz

Canlı ve ekosistem çeşitliliği yeryüzünün en dikkat çekici yönlerinden biridir. Bu canlılar; çok farklı ortamlarda yaşayan gözle görülebilenlerden mikroskopik boyutlardaki türlere kadar çeşitlilik gösterir. Bu nedenle bu zengin çeşitliliği sınıflandırmak ve incelemek zaman alıcı ve zor bir iştir. Ancak bugüne kadar Dünyadaki biyolojik çeşitliliğin yetersiz örnekleme ve sağlam tahmini yaklaşımların eksikliği, yeryüzünde kaç tür olduğuna dair oldukça belirsiz ve tartışmalı tahminleri ortaya çıkarmıştır. Bilim adamlarının tahminlerine göre dünyada yaklaşık 8,7 milyon tür yayılış göstermektedir. Bunun şimdilik 1 750 000 kadarı kayıtlara geçirilebilmiştir.

Yeryüzündeki biyolojik çeşitlilik ve kusursuz denge hem bilimsel hem de dini bir perspektiften incelenir.

Bilim, bu zengin çeşitliliği ve düzeni inceleyerek evrendeki dengeyi anlamaya çalışır. Yeryüzünde var edilen bu zengin biyolojik çeşitliliğin; doğal ekosistemlerin denge halinde işleyişini sağlamak ve yeryüzündeki yaşamın sürdürülebilirliğini desteklemek gibi vazifeleri vardır. Biyolojik çeşitlilik; tozlaşma, iklim düzenlenmesi, selden korunma ve toprak verimliliği gibi birçok ekosistem hizmetleri için de önemlidir.

İnsanoğlu da bu çeşitliliği ve düzeni bozmadan yaşmalıdır. Çünkü yeryüzündeki hayat, Allah'ın yarattığı bu düzen ve denge sayesinde sürmektedir.

Bu zengin biyoçeşitlilik akıl ve şuur sahiplerine; Allah'ın kudretini ve yaratma sanatını yansıtır, Allah'ın yaratmasındaki mükemmel planlama ve düzenin varlığını gösterir. Tüm bunlara ek olarak canlıların her biri kendine özgü şekil, suret ve vazifeleri ile Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarına farklı yönlerde ayine olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Biyolojik çeşitlilik, ekosistem, sistematik, tür, yaratılış.

EVALUATION OF BIODIVERSITY ON EARTH FROM SCIENTIFIC AND RELIGIOUS PERSPECTIVE

Abstract

The diversity of living things and ecosystems is one of the most striking aspects of the earth. These creatures range from visible to microscopic species that live in very different environments. Therefore, classifying and examining this rich diversity is a time-consuming and difficult task. However, due to inadequate sampling of Earth's biodiversity to date and the lack of robust predictive approaches, it is unclear how many species there are on Earth, and estimates are controversial.

¹ Prof. Dr. Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak, Biyoloji Bölümü, fsatil@gmail.com, 0000-0002-4938-1161

According to scientists' estimates, approximately 8.7 million species are distributed in the world. About 1 750 000 of these have been recorded so far.

This biodiversity and perfect balance on earth is examined from both a scientific and religious perspective.

Science tries to understand the balance in the universe by examining this rich diversity and order. This rich biological diversity on earth have a duty to ensure the balanced functioning of natural ecosystems and to support the sustainability of life on earth. Biodiversity is also important for many ecosystem services such as pollination, climate regulation, flood protection and soil fertility.

Human beings must live without disturbing this diversity and order. Because life on earth continues thanks to this order and balance created by God.

This rich biodiversity is available to those with intelligence and consciousness; It reflects God's power and art of creation, and shows the existence of perfect planning and order in God's creation. In addition to all these, each living being is a mirror to the names and attributes of Allah with its own unique shape, form and functions.

Key Words: Biodiversity, ecosystem, systematics, species, creation.

GİRİŞ

Yaşam çeşitliliği gezegenimizin en dikkat çekici yönlerinden biridir dolayısıyla Dünya'da kaç türün yaşadığını bilmek bilimin en temel soruları arasında yer almaktadır. Yeryüzündeki canlı çeşitliliği oldukça geniştir ve incelenmesi zorlu bir süreçtir. Bu canlılar, karasal ve sucul ortamlarda yaşayan gözle görülebilenlerden, mikroskobik boyutlardaki türlere kadar çeşitlilik gösterir. Ancak bu çeşitliliği sınıflandırmak ve incelemek zaman alıcı ve zor bir iştir.

Bugüne kadar dünyanın biyolojik çeşitliliğini örneklmeye yönelik çabaların sınırlı olması bilim adamlarının dolaylı tahminlerinin oldukça tartışmalı varsayımlara dayanması nedeniyle bu sorunun cevabı hala gizemli olmaya devam etmektedir. Dünya üzerinde yaşayan canlı türünün sayısı 10 milyon ila 80 milyon arasında tahmin edilmektedir.

Bilim adamlarının son tahminlerine göre dünyada yaklaşık 8,7 milyon tür bulunmaktadır. Bu varlığın büyük çoğunluğu hayvanlardır bunu mantarlar, bitkiler, protozoalar (tek hücreli organizmalar grubu) ve kromistler (algler ve diğer mikroorganizmalar) takip etmektedir (Mayr 1992).

Bu rakam sadece tahmini bir öngörüdür. Dünya üzerindeki mevcut türlerin yaklaşık %86'sının ve okyanuslardaki türlerin %91'inin hala tanımlanmayı beklediğini göstermektedir (Mayr 1992, Mora ve ark. 2011). Şu an uzmanlar tarafından tespit edilip kayda geçirilen tür sayısı 1.750.000'dir Analyzing the 1.2 million species currently cataloged and noting that the higher taxonomic levels are more completely classified (Mora ve ark. 2011).

Yeryüzünde var edilen bu canlı çeşitliliği; doğal ekosistemlerin işleyişini sağlamakta ve yeryüzündeki yaşamın sürdürülebilirliğini desteklemektedir. Bu çeşitlilik, ekosistemlerin dengesini korur ve birçok farklı canlının bir arada yaşamasına imkân tanır. Ayrıca, canlı çeşitliliği, genetik çeşitliliği artırarak türlerin yeryüzünde farklı ekolojik ortamlara uyum yeteneklerini güçlendirir. Yani biyolojik çeşitlilik, doğanın denge halinde işleyişini ve güzelliklerini ortaya çıkartan temel bir faktördür.

Yeryüzünde var edilen bu biyolojik çeşitliliğin hem bilimsel hem de dini bir perspektiften birçok hikmetleri olduğu bir gerçektir. İşte bu çalışmada bilimsel veriler ve dini kaynaklar dikkate alınarak biyolojik çeşitliliğin tanımı ve hikmeti tartışılmıştır.

BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK NEDİR?

Biyolojik çeşitlilik veya biyoçeşitlilik, bir yaşam ortamındaki canlı türlerin, bunlara ait genetik özelliklerin, habitatların ve bu habitatlarda meydana gelen ekolojik ilişkilerin zenginliğini ifade eden bir kavramdır (Özçelik 2006). Bir başka tanımı, bir bölgedeki genlerin, türlerin ve ekosistemlerin oluşturduğu bir bütündür. O halde biyolojik çeşitlilik adı altında 4 temel öge yer almaktadır.

1. Tür çeşitliliği
2. Genetik çeşitlilik
3. Ekosistem çeşitliliği
4. Ekolojik olaylar ve işlevler çeşitliliği

Tür Çeşitliliği: Belirli bir yaşam ortamındaki canlıların, farklı türler bakımından zenginliği veya sayısıdır. Örneğin ülkemizde yaklaşık 12 000 bitki türü ve 80 000 de hayvan türü bulunmaktadır (Avcı 2000). Bu sayısal değerler, ülkemizin bitkiler ve hayvanlar bakımından ne kadar zengin tür çeşitliliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Genetik Çeşitlilik: Bir türün gen havuzundaki genetik bilginin zenginliğini ifade eder (Bilir 2016). Tek bir yumurtadan ortaya çıkan eş ikizler ve aynı anaçtan türeyen klonlar hariç, hiçbir birey başka bir bireye genetik açıdan tıpatıp benzemez. Bir türün içindeki her birey, türün başka bireyleriyle ortak genleri paylaşmasına rağmen, taşıdığı pek çok gen bakımından başka bireylerden farklı bir genetik yapıya (genotip) sahiptir. Eğer bir türün bireyleri arasında genetik çeşitlilik yoksa, o tür birkaç nesil içinde yok olmaya mahkumdur. Populasyonlar değişik ve değişen çevre koşullarına karşı ancak gen havuzlarındaki genetik bilginin çeşitliliği oranında başarılı olabilirler. Örneğin bir koyun sürüsündeki aynı türe ait bireylerin bazıları olumsuz çevre şartlarına karşı çok dayanıklı, bazıları ise daha duyarlı bir karaktere sahiptir. Yani aynı türün bireyleri arasında genetik bakımından farklılık bulunmaktadır. Bu

genetik çeşitlilik türlerin nesillerini sürdürmeleri bakımından son derece önemlidir. Genetik çeşitlilik biyoçeşitliliğin sürekli olmasını sağlayan önemli bir etkidir.

Ekosistem Çeşitliliği: Ekosistemler; canlılar, canlı toplumları ve onların dağılım alanlarından oluşan dinamik sistemlerdir (Çepel, 1995). Her canlı türü yaşamını sürdürebilmek için, ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir ortama gereksinim duyar. Bu ortam canlıların ihtiyaçlarını karşılama bakımından ne kadar çeşitli olanaklara sahip bulunursa o kadar çok canlı türü neslini sürdürebilir. Başka bir ifade ile, canlıların yaşamını sağlayan ve onları sürekli olarak etkisinde bulunduran ekolojik koşulların kaynakları yani ekosistemler ne kadar çeşitli ise yani yapı ve işlev bakımından ne kadar değişik karakterde olursa, barındırdığı tür çeşitliliği de o oranda fazla olur. Ayrıca böyle ortamlarda tür topluluklarının nesillerinin devamı da güvence altına alınmış olur. Farklı ekolojik istekleri olan türleri barındıran ekosistemler, genellikle değişik biyotik ve abiyotik özellikleri bakımından çeşitlilik gösteren ekosistemlerdir. Bir ekosistemde abiyotik çeşitlilik yoksa, habitat farklılıkları da olmayacaktır. Bu durumda benzer ekolojik istekleri olan türler arasında amansız bir rekabet olacak ve sonuçta bazı türler ortamdaki bir şekilde uzaklaşacak ve kendine uygun farklı bir habitat bulamazsa, nesli birkaç kuşak sonra tükenecektir.

Ekolojik Olaylar ve İşlevler Çeşitliliği ise biyolojik çeşitliliğin işlevsel boyutunu oluşturur. Bir yaşam ortamında bir yandan canlı varlıkların kendi aralarında, öte yandan fiziksel çevresiyle olan etkileşiminde çok karmaşık ilişkiler bulunmaktadır (Polat 2017). Genlerin, türlerin ve ekosistemlerin birbirleri ve çevreleri ile etkileşimleri ekolojik süreçlerle sağlanmaktadır. Böylece, süreçler çeşitliliği biyolojik çeşitliliğin bileşenleri arasındaki karşılıklı dengeyi ve düzeni sağlamak amacıyla yerleştirilmiştir.

YERYÜZÜNDEKİ BİYOÇEŞİTLİLİK HEM BİLİMSEL HEM DE DİNİ BİR PERSPEKTİFTEN İNCELENEBİLİR.

Yeryüzündeki biyoçeşitliliğe bilimsel ve dini perspektiften bakacak olursak; bilim, evrende var olan çeşitliliği, ölçü ve düzeni araştırıp neden ve niçinlerini anlamaya çalışırken din bu kusursuz denge ve çeşitliliğin sonsuz ilim ve kudret sahibi bir Yaraticının sanatlı eserleri olduğunu bunlara ibretle bakıp düşünüp tefekkür etmemizi söyler.

İlimlerin görevi de bu varlıklar arasındaki işleyişleri, kanun ve prensipleri tespit ve tayin etmektir.

Yeryüzündeki biyoçeşitliliğe bilimsel perspektiften değerlendirecek olursak;

1. Ekosistem İşleyişi ve Dengesi: Biyoçeşitlilik, ekosistemlerin işleyişinde önemli bir rol oynar. Yeryüzündeki canlı çeşitliliği ekosistemlerin işleyişini dengeleyen bir faktördür yani ekolojik dengenin

korunması için çeşitlilik şarttır. Farklı türler, besin zincirleri ve enerji akışı üzerinde etkileşimde bulunur. Bu etkileşimler, ekolojik dengeyi ve ekosistemlerin sürdürülebilirliğini sağlar.

2. Ekosistem İstikrarı: Canlı çeşitliliği, ekosistemlerin istikrarını artırır. Bir türün yok olması veya aşırı çoğalması, ekosistem dengesini bozabilir.

3. Habitat ve Ekosistem Hizmetleri: Canlı çeşitliliği, farklı habitatlarda yaşayan organizmaların bir araya gelmesiyle oluşur. Biyolojik çeşitlilik; tozlaşma, iklim düzenlenmesi, selden koruma, toprak verimliliği gibi ekosistem hizmetleri için önemlidir.

4. Besin Zincirleri ve Döngüler: Farklı canlı türleri, besin zincirlerinde yer alır. Her canlı grubunun ekosistemde bir vazifesi vardır. Örneğin bir kısım bakteriler bitki ve hayvan cesetlerini ve artıklarını yiyerek tabiatı temizlemekte, madde döngüsünde önemli rol oynamaktadır. Bu döngü, ekosistemlerin enerji akışını sağlar. Bitkiler, fotosentez yoluyla enerjiyi üretir ve bu enerjiyi diğer organizmalara aktarır.

5. Genetik Çeşitlilik: Canlı türlerinin genetik çeşitliliği, adaptasyon ve gelişim süreçleri için önemlidir. Genetik çeşitlilik, türlerin hayatta kalma ve çevresel değişikliklere uyum sağlama yeteneğini artırır.

Ayrıca artan dünya nüfusunun ihtiyaç duyduğu besin maddelerini sağlamak, tarım toplumundan endüstri toplumuna kadar hammadde ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılacak ıslah çalışmalarında bu genetik çeşitliliğe ihtiyaç duyulur.

Yeryüzündeki biyoçeşitliliğe dini perspektiften değerlendirecek olursak;

Allah, kâinattaki varlıkları yarattıktan sonra, atomdan galaksilere kadar, canlı olsun cansız olsun, her birisinin işleyişi ile ilgili bir takım kanun ve prensipleri de koymuş, bütün âlemi belirli bir sisteme bağlamıştır. Kur'an-ı Kerim, yeryüzündeki bu kurulu sistemdeki ölçü ve düzene dikkat çekilir. Rahman Suresi'nde, güneş, ay, gökler ve ağaçlar arasındaki dengeye vurgu yapılır. Mülk Suresi'nde, evrende düzensizliğin olmadığı ifade edilir.

Bir ismi Hakîm olan, her işi hikmetle yapan Rabbimiz tüm evreni ve yeryüzündeki oldukça fazla çeşitli şekil ve suretlerde yarattığı varlıkları, birçok hikmetli işler için kusursuz bir düzen ve denge içinde yaratmıştır.

1. Biyolojik çeşitlilik yeryüzünde Allah'ın varlığını ve birliğini gösteren büyük bir delildir. Temel yapı maddeleri karbon, azot, hidrojen ve oksijen olan canlılardaki bu dört ana maddenin farklı dizilimlerinden farklı aminoasitler yaratılır.

2. Yeryüzünde yardımlaşma kanunu gereği Cenab-ı Hak bütün varlıkları birbirinin yardımına koşturmaktadır. Bu yardımlaşmanın gerçekleşebilmesi için çeşitlilik şarttır. Ekosistemdeki simbiyotik ilişkiler buna en güzel örneklerden biridir.

3. Allah her şeyi insanı merkeze alarak yaratmıştır ve yarattığı her şeyi insanın istifadesine sunmuştur. Bu nedenle biyoçeşitliliğin bir sebebi de insanoğlunun istifa alanlarının farklı olmasıdır. Örneğin meyve ağaçlarının meyvesinden, orman ağaçlarının kerestesinden, bazı bakterilerden yoğurt mayalama, turşu, sirke ve penisilin gibi ilaç maddelerinin üretiminde yararlanılmaktadır.

4. Cenâb-ı Hak yeryüzünde yarattığı bu çeşitli varlıkları dikkatli nazarlara göstermekte ve farklı sanatlarını temaşaya sunmaktadır.

5. Biyolojik çeşitlilik, şuur sahiplerine Allah'ın sonsuz ikramını ve zenginliğinin bir göstergesidir.

6. Canlıların her birinin kendine özgü şekil ve sureti, cihazları ve hisleri vardır. Bu özellikleri ile her biri Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarına farklı yönleri ile ayine olmaktadır. Bir çiçek estetik ve güzel kokusuyla Allah'ın cemali sıfatlarına tecelli olurken, aslan gibi vahşi hayvanlarda celali sıfatlar tecelli eder. Her bitkinin ve hayvanın diğer canlılara gıda olması ile Rezzak ismi tecelli eder

7. Bir canlı grubu kendi içerisinde Allah'ın ilim, irade ve kudretiyle değişim ve farklılaşma gösterebilir. Buna varyant yani çeşit denir. Tüm bu çeşitlilikler Allah'ın ehadiyetinin bir cilvesidir. Her şeyin yaratıcısının Allah olması yönünden Allah "vahiddir". Her şeye ayrı isim ve sıfatları ile tecelli etmesi noktasında Allah "ehaddir". Kâinata var olan bütün çeşitlilikler Allah'ın "Ehad" isminin yansımasıdır. Bütün mahlûkatı birden nazarında bulundurmayan bir mahlûku yaratamaz. Çünkü o mahlûkun farklı yaratılması için diğerlerinin şekil ve suretlerinin bilinmesi şarttır.

Tüm bu yukarda saydıklarımız Cenab-ı Hakk'ın canlıları bu kadar çeşitli yaratmasının ne kadar hikmetli olduğunu gözler önüne sermektedir. Elbette daha başka sayamadığımız hikmetler de olabilir.

SONUÇ

Biyoçeşitlilik, yeryüzündeki ekosistemlerin işleyişini ve sürdürülebilirliği sağlayan önemli bir denge faktörüdür.

Bilim, yeryüzündeki biyoçeşitliliği, ölçü ve düzeni araştırıp neden ve niçinlerini anlamaya çalışırken din bu zengin çeşitlilikle birlikte kusursuz dengenin sonsuz ilim ve kudret sahibi bir Yaratıcının bir eseri olduğunu bunlara ibretle bakıp düşünüp tefekkür etmemiz gerektiğini söyler. Yâsîn 36/36. suresinde, "Toprağın bitirdiklerinden, kendilerinden ve daha bilmedikleri nice şeylerden bütün çiftleri yaratan Allah her türlü eksiklikten uzaktır." buyurularak, kâinata insanın bildiği ve bilmediği bütün çiftleri yüce Allah'ın yarattığı belirtilmekte ve her birinin paydaşı, eşi, benzeri, karşıtı olan bu

çiftlerin hepsinin yaratılmışlık özelliğine, dolayısıyla bunları yaratanın tek olduğuna dikkat çekilmektedir.

Allah, kâinattaki varlıkları yarattıktan sonra, atomdan galaksilere kadar, canlı olsun cansız olsun, her birisinin işleyişi ile ilgili bir takım kanun ve prensipler koymuş, bütün âlemi belirli bir sisteme bağlamıştır. Bir ismi Hakîm olan, her işi hikmetle yapan Rabbimizin canlıları oldukça fazla çeşitli şekil ve suretlerde yaratmasının da elbette birçok hikmetleri vardır.

Biyolojik çeşitlilik, Allah'ın kudretini ve yaratma sanatını yansıtır. Bilim adamları da bu düzeni ve dengeyi araştırarak anlamaya ve insanlığa anlatmaya çalışmalıdır. Kurulu düzen ve dengeyi bozmadan yararlanmanın yollarını bulmalıdır. İnsanoğlu ise bu düzeni ve varlıkları tefekkür ederek kurulu sistemi bozmadan yaşamalıdır. Çünkü yeryüzündeki hayat, Allah'ın yarattığı bu düzen ve denge sayesinde sürmektedir.¹²³

KAYNAKLAR

- Mora C, Tittensor DP, Adl S, Simpson AGB, Worm B (2011) How Many Species Are There on Earth and in the Ocean?. PLOS Biology 9 (8): 1-2.
- May, R. M. (1992). How many species inhabit the earth? Scientific American, 267(4): 42-49.
- Özçelik, R., (2006). Biyolojik çeşitliliği korumaya yönelik yapılan (planlama ve koruma) çalışmalar ve Türkiye ormancılığına yansımaları. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 2: 23-264.
- Avcı, M. (2000). Yeryüzünün Zoocoğrafya bölgeleri ve Türkiye'nin yeri. Coğrafya Dergisi, 8: 157-200.
- Bilir, Ö. (2016). Bitki genetik kaynaklarının muhafazası açısından biyoteknoloji. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, (2), 29-33.
- Çepel, N., 1995. Orman Ekolojisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Polat, N. (2017). Biyoçeşitlilik ve önemi. Terme'nin biyoçeşitlilik ve doğal ortam özellikleri içinde, 3-14.

ALLAH'IN KUDDÜS İSMİNİN BİR TECELLİGAHI: TOPRAK

Recep GÜNDOĞAN¹

Fadıl KILIÇ²

Öz

Toprak, dünya üzerindeki hayat için vazgeçilmez bir unsurdur. Bitki ekosistemlerinin yapısı ve arazinin hayvan ve toplum yaşamını destekleme kapasitesi toprağın sahip olduğu kalitesi ile önemli düzeyde ilişkilidir. Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına almış küresel ısınma başta olmak üzere çok çeşitli çevresel sorunlarının birçoğunun önlenmesinde toprak belirleyici bir rol verilmiştir. Su döngüsü, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik ve gıda üretimi dahil olmak üzere çeşitli ekosistem hizmetlerinin tedariginde toprağın fonksiyon gösterme yeteneği son derece önemlidir. Her yıl, milyonlarca ton endüstriyel, evsel ve tarımsal atık toprağa katılmaktadır. Toprağa katılan bu kirlenmelerin organik kökenli olanları, topraktaki mikroorganizmalar tarafından parçalanarak çoğunlukla zararsız bileşiklere dönüştürülmektedir. Biyolojik döngülerin bir parçası haline gelen organik atıkların yanında inorganik kökenli olanların bir kısmı ise toprak mineralleri tarafından bağlanır ve yüzey veya yüzey altı sularına karışmaları önlenir. Toprak bir yandan başta nebatat olmak üzere bütün mahlukatın rızıklarına vesile olurken diğer yandan bir geri dönüşüm makinası gibi dünyanın yüzündeki bütün kirli ve zararlı maddeleri temizleme vazifesini yerine getirmektedir. Böylece bu temizlik faaliyeti İsm-i Azamdan Kuddüs isminin eseri olduğunu gösterdiği gibi doğrudan doğruya Allah'ın varlığına ve birliğine şahitlik etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İsmi Azam (Kuddüs), Toprak Kirliliği, Toprak Mikroorganizmaları, Yaratılış

A REPRESENTATION OF THE HOLY NAME QUDDUS: SOIL

Abstract

Soil is an essential natural asset for life on Earth. The structure of plant ecosystems and the capacity of land to support animal and human life are significantly related to the quality of soil. Soil plays a decisive role in preventing many of the environmental problems, especially global warming, which has affected the whole world today. Soil's ability to function is crucial for the provision of various ecosystem services, including the water cycle, climate change, biodiversity and food production. Each year, millions of tons of industrial, domestic, and agricultural waste are added to the soil. The organic pollutants among these contaminants are mostly degraded by soil microorganisms, often transformed into harmless compounds. Besides the organic wastes that become part of biological cycles, some of the inorganic wastes are bound by soil minerals and prevented from mixing with surface or subsurface waters. Soil serves as a means of sustenance, primarily for vegetation but also for all creatures, while also acting as a recycling machine, cleansing the entire world's surface from impurities and harmful

¹ Prof. Dr., Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Bölümü, rgundogan@harran.edu.tr ORCID:0000-0001-8877-1130

² Emekli Öğretmen,

substances. Thus, with this cleaning activity, it shows that it is a creation of the name *Quddus*, one of the Supreme Names of Allah, and directly testifies to the existence and unity of Allah.

Keywords: Creation, Holy Name(*Quddus*), Soil Microorganisms, Soil Pollution

GİRİŞ

Kur'an', Enam/20 de “*Ne yaş ne de kuru (hiçbir şey) yoktur ki, Kitâb-ı Mübîninde bulunmasın.*”³ ayetinin sırrıyla “*Kur'ân'da her şey vardır. Fakat herkes her şeyi içinde göremez. Zira muhtelif derecelerde bulunur. Bazen çekirdekleri, bazen nüveleri, bazen icmalleri, bazen düsturları, bazen alâmetleri; ya sarâhaten, ya işâreten, ya remzen, ya ibhâmen, ya ihtar tarzında bulunurlar. Fakat ihtiyaca göre ve maksad-ı Kur'ân'a münâsib bir tarzda ve iktizâ-yı makam münâsebetinde şu tarzların birisiyle ifâde ediliyor*”^{4,5}

Toprakla ilgili olarak Kuranın bakış açısı da böyledir. Toprak, Allahın ayetlerinden birisidir. Kur'an bunu “Allahı tanıtan ayetlerden biri de sizi topraktan yaratmasıdır.⁶ Kur'an'da toprak birkaç terimle ifade edilmektedir (Çağıl, 2007). Onlardan biri “turab”, bir başkası “tahta sara”. dilimize sera yani örtü olarak geçmiştir. Hz Peygamber Ebu Musa El Eşari den gelen bir rivayetle nebevi bir teşbihle toprağı faydasına göre üçe sınıfa ayırmaktadır: 1) suyu kabul edip çayır ve bol ot yetiştiren verimli toprak, 2) verimli olmadığı halde suyu biriktiren toprak ve 3) ne suyu tutan ne de ot yetiştiren toprak.⁷

Kur'an, bazı meseleri insanların anlayacağı şekilde misal, kısa teşbih ve temsil suretinde anlatır (3). Mesala, Bakara/264 “*onların durumu bir kaya üzerindeki toprak gibidir. Ne zamanki bir kasırga fırtına şeklinde bir sağanak yağmur yağar da kaya üzerindeki toprağı alıp gider ve o kaya artık istifadeye medar olmaz.*”⁸ Bu ayette her ne kadar ehli küfrün ehli nifakın amellerinin geçersizliğine kaya üzerinde akıp giden toprak teşbih suretinde gösterilse de üzerindeki toprak akıp giden kayanın insana faydasız olduğunu Kuranın bu ince üslubundan, teşbihinden, temsilinden anlıyoruz. Said Nursi de bunu “*Arzın evveli hilkatine bakıyoruz ki; Mayi haline gelen bir madde-i seyyaleden taş ve taştan toprak halkedilmiş. Mayi kalsaydı, kabil-i sükna olmazdı. O mayi taş olduktan sonra, demir gibi sert olsa idi kabil-i istifade olmazdı*”⁹ ifade etmektedir. Zaten gerek erozyon gerek heyelan veya başka şekilde topraktan arınmış veya tecrid edilmiş kayanın veya tabakanın ziraat veya hayat açısından bir faydasının olmadığı bugün bilimsel bir gerçektir.

³ Enam/59: وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

⁴ Said Nursi, Sözler, Yirminci Söz'ün İkinci Makamı

⁵ Said Nursi Mektubat, 29.Mektup, Sekizinci Kısım

⁶ Rum20: وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

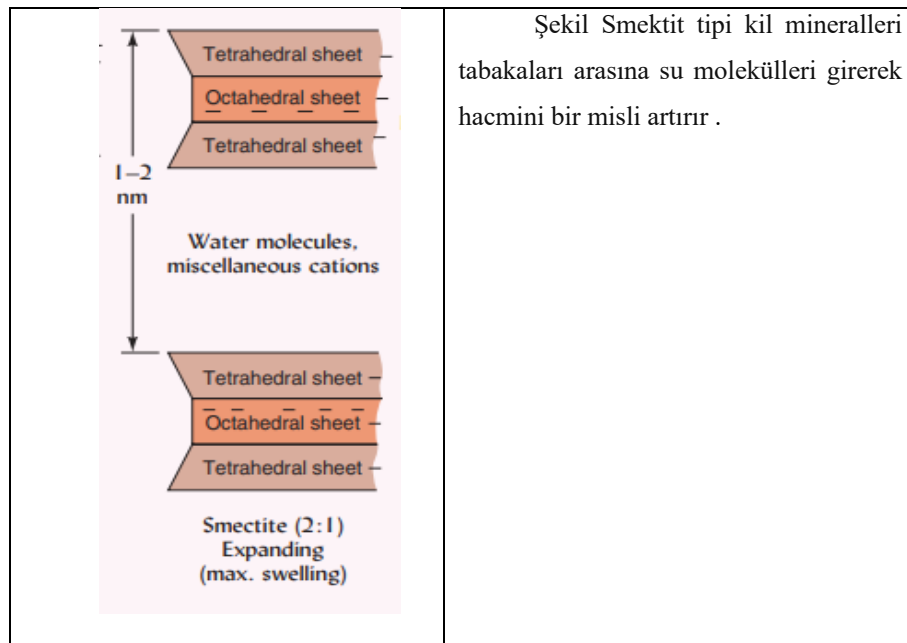
⁷ Buhari, İlim, 20

⁸ Bakara/264: فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

⁹ Said Nursi, Sözler, 33. Söz

Telkin duası olarak okunan (Taha/55) “Sizi yerden (topraktan) yarattık, yine (ölümünüzden sonra) ona döndüreceğiz. Hem de ondan sizi bir kere daha çıkaracağız.”¹⁰ ayeti gerek sınavın bitişi hesabın başlaması, gerek se mahkemeye kübrada tekrar dirilmesini dikili fidanın filizlenmesine benzetmesi manidardır. Bu da insan dahil bütün canlıların toprak ürünü olduğuna işaret eder.

Yine Allah (cc) Hac/5 de teşbih suretinde “yeryüzünü kupkuru ve cansız görürsün; üzerine yağmur indirdiğimizde ise (bir de bakarsın) canlanıp kabarrır ve her cinsten güzel bitkiler çıkarır”¹¹. Bu ayette yüce Allah “*rebetet* ile topraktaki suyun smektit tipi kil minerallerinin tabakaları arasına girerek şişen (Şekil 1) vertisol topraklara mu’cizane işaret ederken diğer yandan “*enbetet*” ile bitki besin maddelerinin su çözeltisi ile bitkilere ulaşım onları büyüttüğüne işaret etmektedir (Weil and Brady, 2017). “*Hem “Resul ü Ekrem (sav) in Gazve-i Bedir ve Huneyn’de küffarın yüzüne bir avuç toprak atıp her birinin gözüne toprak gitmesi; O hadise kudret-i beşer haricinde olduğu”*¹² gibi toprağın çok sayıda (1 gr kil boyutundaki toprak parçacığı sayısı yaklaşık 90 milyondur) küçük zerrelerden müteşekkil mucize- i kudret olduğuna işaretir.

Şekil 1. Smektit tipi kil minerallerinde tabakalar arasına su molekülünün girmesi

Yine Enam/95’te “*tohumu açan o habbeden de mahsul veren, Allaktır.*”¹³ Bu teşbihten anlıyoruz ki gerçekten o habbenin topraktan çıkması başlı başına mucizedir. Desti kudret tezgahından ilahi bir mekanizma ile dönüşüm hasil oluyor. Devamında işleyen süreçte o habbeden mahsul çıkması var. “*Eğer Allahın kudret ve iradesi olmazsa bir avuç toprak, karbon, azot, oksijen ve hidrojenden müteşekkil*

¹⁰ Taha/55: مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى

¹¹ Hac/5: الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ رَوْحٍ يَبْرِجُ

¹² (Said Nursi, Mektubat, 19. Mektup, 12 işaret

¹³ Enam/95: إِنَّ اللَّهَ قَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى

intizamsız, şekilsiz tohumlardan sayısız çiçekleri ayrı ayrı gayet muntazam ve san'atlı olarak o topraktan çıkarması mümkün değildir.”¹⁴

Yine Fetih suresinde yüce Allah yine çok ilginç bir şekilde Muhammed (sav) ashabının vasıflarını; “*ziraatçıların çok hoşuna giden filizini yarıp çıkarmış, kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş ekine*”¹⁵ benzetmesi bitkinin köklerini toprağın gözenekli yapısı içine salarak toprağın üzerinde gür olarak dik durmasını tam olarak temsil eder. Yüce Allah İbrahim/27 ‘de şehadet kelimesini “*bi kavli sabit*”¹⁶ deyimi ile Allahın tevhid dinini adeta kökü toprağın derinliklerine nüfuz etmiş, gövdesi üzerinde görkemli duran, Bediuzzaman Said Said Nursinin tabiriyle “*meyveleri enbiyalar, asfiyalar, siddikin, şüheda, ebrar evliyalar ve ağyar olan tuba i cennet ağacın tedelli edip aşağı uzanmasına benzetir*”¹⁷. Bu cihetle kökleri toprağa nüfuz ettikçe muhkemleşen bir zirai sürece işaret eder.

Mülk/30 “*Suyunuz çekilirse size yerden kaynayan suyu kim getirebilir?*”¹⁸ ayetiyle suyun arzın derinliklerinde olduğuna işaret. Nitekim son yapılan araştırmalara göre yer yüzündeki tatlı suyun yaklaşık yarısı yeraltı sularıdır (Weil and Brady, 2017). Yine Nuh tufanında (Hud/44) “*Ey toprak suyunu yut! Ey gök sen de tut!*”¹⁹ ayeti toprağın suyu depoladığına işaret eder. Zira optimum şartlarda toprağın %50 suyun depolanabileceği boşluktur (Weil and Brady, 2017).

Yunus/24 dünya hayatını, “*gökten indirdiğimiz bir suyla, insanların ve hayvanların yediği yer bitkiler gürleşip birbirine girer. Yeryüzü bu güzelliğe kavuşup süslendiğinde ve sahipleri bu güzellikleri kendi güçlerine bağladıklarında oraya, bir gece vakti yahut güpegündüz emrimiz ulaşır da onu -sanki dün yokmuş gibi- kökünden biçilmiş hale getiririz.*”²⁰ misaliyle gürleşip büyüyen bitkileri “*sanki dün yerinde yokmuş gibi*” toprakta ayrışıp mahvolan nebatata benzetir. Böylece bitkileri topraktan çıkaran Allah sonra onu yine toprakta yok eder; Siz ondan bir eser göremezsiniz diyerek topraktan çıkan nebatın çok kısa bir süre içerisinde toprakta ayrıştığına işaret eder. Bunu teyiden Resülü Ekrem (sav) buyuruyor ki: “*Toprak kabre giren insanla konuşur; ey insan bugüne kadar üstümde gezdin suyumun içtin, bende biten mahsulü yedin şimdi yeme sırası bende; ciltlerini derilerini yiyeceğim*”²¹ diyerek toprağın istihale makinası gibi çalıştığına nübüvvet diliyle işaret ediyor.

¹⁴ Said Nursi, Lemalar, Tabiat risalesi

¹⁵ Fetih/29 : كَزْرَعٍ أَخْرَجَ شَطْهَهُ فَازْرَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سَوْفِهِ يُغْجِبُ الزَّرَّاعَ

¹⁶ İbrahim/27: بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ

¹⁷ Said Nursi, [Sözler](#), [Yirmi Beşinci Söz](#), [Birinci Zeyli](#)

¹⁸ اِنْ اصْنَبِحَ مَاؤُكُمْ غُورًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

¹⁹ Hud/44: يَا اَرْضُ اِْبْلِعي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ اَقْبِعي وَغِيْضِ الْمَاءِ

²⁰ Yunus/24: اِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْاَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْاَنْعَامُ

“ اَتِيهَا اَمْرُنَا لَيْلًا اَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيْدًا كَاَنْ لَّمْ تَغْنَبِ الْاَمْسِ كَذٰلِكَ نَقْصِلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُوْنَ

²¹ 1001 Hadis külliyyati

Halk arasında toprağın sabun gibi temizleyici özelliğini Rasullulah (sav) *diğer peygamberlere daha önce verilmeyen beş şey bana verildi: Yeryüzü bana mescit kılındı; su da bana temiz kılındı*²² toprak ve topraktan çıkan suyun temiz olduğuna işaret eder. Fıkıhta su olmadığında toprakla teyemmüm yapılması²³ toprağın temiz olduğunu gösterir.

Her yıl sentetik olarak üretilen milyonlarca ton (2012 yılı itibariyle 500 milyon ton) toksik endüstriyel, evsel ve tarımsal ürünler ve atık malzemeler dünyanın topraklarına girmektedir (Weil and Brady, 2017). Kimyasal yapısı açısından endişe kaynağı olan toksik maddeler, organik bileşikler, inorganik maddeler (çoğunlukla metalik elementler) veya radyoaktif izotoplardır. Bunların organik kökenli bir kısmı toprak mikropları tarafından parçalanırken inorganik kökenli olanları da toprak parçacıkları tarafından sıkıca bağlanıp zararsız hale getirilmektedir. Ancak toprakların istiap kapasitesi üzerindeki kirlleticilerin bir kısmı yıkanma, rüzgâr veya su akışı gibi yollarla topraktan uzaklaşarak bitkiler, hayvanlar, su ve hava üzerindeki çevresel zararlara sebep olabilmektedirler.

Bu çalışmada bu toksik maddelerin; hâkim, hafız, rahim bir desti kudretle vazifelendirilen toprakta adeta bir geri dönüşüm makinası gibi nasıl zararsız hale getirildiği açıklanacaktır. Böylece Allah'ın Kuddüs ismine nasıl ayınadarlık ettiği gösterilecektir.

2.TOPRAĞIN TEMEL FONKSİYONLARI

Topraklar, dünya üzerindeki hayat için çok önemlidir. Mevcut toprağın kalitesi büyük ölçüde bitki ekosistemlerinin doğasını ve arazinin hayvan ve toplum yaşamını destekleme kapasitesini belirler. Topraklar ayrıca günümüzün çevresel sorunlarının çoğunda kilit bir rol oynamaktadır. Su kirliliği ve iklim değişikliğinden biyoçeşitlilik kaybına ve insan gıda arzına kadar, dünyanın ekosistemleri, toprakta gerçekleştirilen süreçlerden geniş kapsamlı şekillerde etkilenirler.

Topraklar ekosistem hizmetlerinin sağlanmasında altı kilit role sahiptir (Şekil 2). **İlk olarak** toprak, bitki kökleri için habitat ve tüm bitki için besin elementleri sağlayarak bitki büyümesini destekler. Toprak özellikleri genellikle mevcut bitki örtüsünün doğasını ve dolaylı olarak bitki örtüsünün besleyebileceği hayvanların ve insanların sayısını ve türlerini belirler. **İkinci olarak**, toprak su kaynaklarını düzenler. Su kaybı, kullanımı, kirlenmesi ve arıtılması topraktan etkilenir. **Üçüncüsü**, toprak, doğanın geri dönüşüm sistemi olarak işlev görür. Toprakta, bitki, hayvan ve insanların atık ürünleri ve ölü bedenleri ayrıştırılır ve temel elementler bir sonraki yaşam kuşağı için yeniden kullanılabilir hale getirilir. **Dördüncüsü**, toprak canlıdır ve küçük memeliler ve sürüngenlerden küçük böceklere, hayal edilemeyecek sayıda ve çeşitlilikte mikroorganizmalara ve diğer canlılara ev sahipliği yapar. **Beşincisi**, topraklar büyük miktarlarda karbondioksit, oksijen ve diğer gazları alıp salarak ve

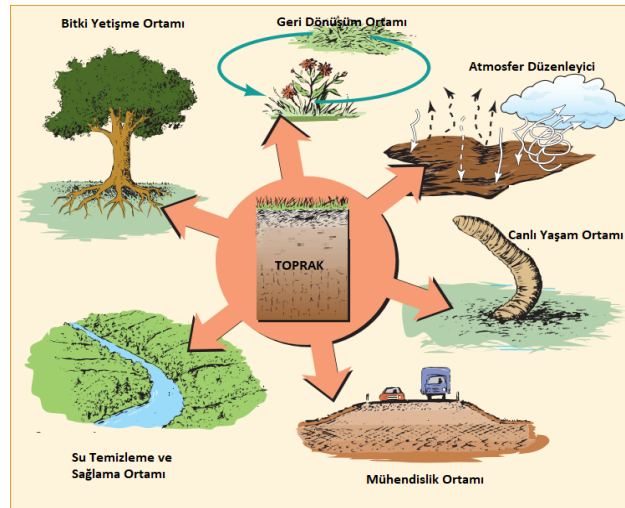
²² Buhârî, Salât, 56

²³ Nisa/43: **فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّباً فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ** “ o zaman tertemiz bir toprak ile teyemmüm edin”

havaya toz ve yeniden yayılan ısı enerjisi sağlayarak atmosferin bileşimini ve fiziksel durumunu önemli ölçüde etkiler. **Son olarak**, toprak bir mühendislik ortamı olarak önemli bir rol oynar. Toprak, yalnızca toprak dolgu ve tuğla (pişmiş toprak malzeme) şeklinde önemli bir yapı malzemesi olmakla kalmaz, aynı zamanda inşa ettiğimiz hemen hemen her yol, havaalanı ve ev için temel oluşturur. Bunun yanı sıra, toprak, arkeologlar tarafından gün ışığına çıkarılmadan önce tarihi eserlere yüzyıllar boyunca koruyucu bir örtüsü olarak hizmet edebilir

Toprağın bu altı farklı rolü doğrudan ve dolaylı olarak toprağın temizleme fonksiyonu ile alakadardır. Yani toprak her şeyden evvela Cenab ı hakkın Kuddüs isminin bir tecelligahıdır. “*Nasıl ki bir padişahın hâkim-i âdil ismiyle bir adliye dairesi var ki, o ismin cilvesini gösteriyor. Bir ismi de halîfedir; bir meşihat ve bir ilmiye dairesi, o ismin mazharıdır. Bir de kumandan-ı âzam ismi var; o isimle devâir-i askeriyede faaliyet gösterir, ordu o ismin mazharıdır. Aynen onun gibi, Kuddüs ismiyle toprak da azami derecede cilvelerini gösteriyor; ismi kuddüse ayinedarlık ediyor*”²⁴.

Mesela ilk olarak, toprak bitkiler için yetiştirme ortamı olarak vazife görür. Toprak kütlesi, bitkinin devrilmemesi veya uçup gitmemesi için kök sistemini sabitleyerek fiziksel destek sağlar. Böylece bitkinin kuvvetli rüzgar veya yoğun kar sebebiyle devrilerek bir çöp yığını olmasına mani olur. İkinci olarak toprakta bitki kökleri ve mikroorganizmalar diğer canlılar gibi karbon dioksit (CO₂) verip, oksijeni (O₂) alarak CO₂'nin uzaklaşmasına ve taze O₂ 'nin girmesine izin vererek havanın miktarını ve kalitesini koruyarak havalandırır. Bu havalandırma, toprak gözenekli yapısı tarafından kontrol edilir. Hakeza toprak gözenekleri suyu tutarak hem bitkiler hem de mikro organizmaların kullanımına hazır hale getirir. Böylece toprağa girmiş çeşitli elementlerin bir kısmının bitkiler tarafından alınarak diğer bir kısmının ise toprak suyu içerisine hapsolarak zararsız hale gelmesin hizmet eder, vazife görür.

Şekil 2. Toprağın Fonksiyonları (Weil and Brady, 2017).

²⁴ Said Nursi, Mektubat, 18. Mektup

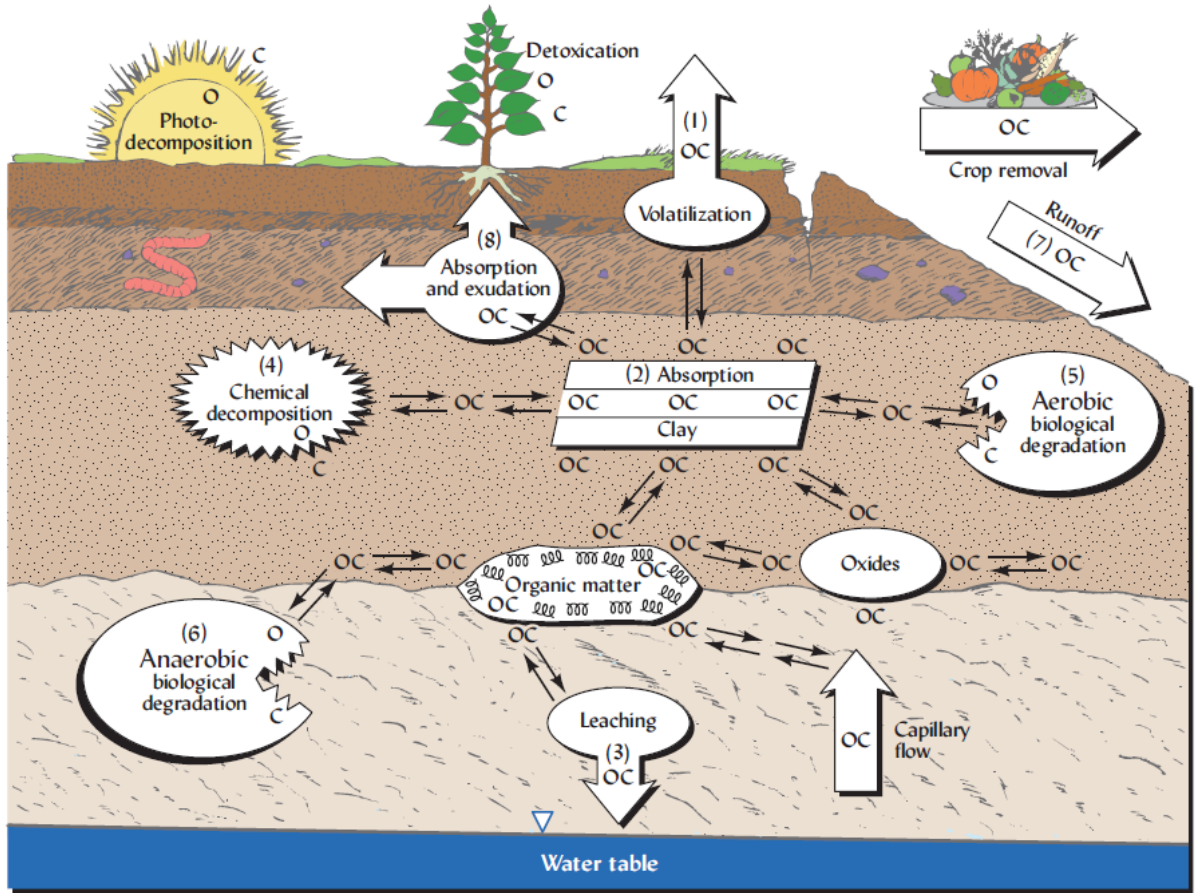
Eğer toprak olmasaydı su çıplak kayaların üzerinden akar içindeki zararlı maddeleri nehirlere göllere, denizlere taşır kısa zamanda oraları yaşanmaz hale getirirdi. Halbuki toprak sünger gibi yapısıyla bu zararlı maddeleri bünyesinde tutar Alim ve Hafız isminin tecellisi olarak filtre görevi görür; Kuddüs ismiyle zararlı ve kirlenici maddeleri yakalayıp temizler ve bütün mahlukatına ab-ı hayatı müheyya eder. Kerim ve Rahim ismiyle kerem ve merhametini gösterir. Hakeza toprak, çeşitli maddelerle kirlenmiş suların yer yüzeyinden yeraltı suyuna geçmesine mani olur. Özellikle azot ve fosfor gibi aşırı gübrelere uygulanması, akarsulara ve nehirlere akışa veya yeraltı suyunun kirlenmesine neden olabilir. Çoğu tatlı su sisteminde fosfor, fotosentetik organizmaların (örneğin bitkiler, algler ve fitoplankton gibi bazı mikroorganizmalar) büyümesi için temel sınırlayıcı besindir. Bir göl veya gölet aşırı fosfat alırsa, özellikle nitratlar mevcutsa, bu organizmaları çoğaltır. Bu organizmalar ışığı engeller ve sudaki oksijeni tüketerek diğer organizmaların (örn. diğer bitkiler ve balıklar) zarar görmesine neden olur. Bu filtre görevi topraktaki birçok fiziksel, kimyasal ve biyolojik süreçlerle gerçekleşir. Mesela toprak septik sistem olarak, yeraltı suyu kalitesinin ve miktarının muhafazasına hizmet eder; Hafız i Rahimin emirber neferi olduğunu gösterir.

3. GERİ DÖNÜŞÜM FONKSİYONU İLE İLGİLİ TOPRAK KARAKTERİSTİKLERİ

Toprakların gerçekleştirdiği geri dönüşüm işlevlerinin olmadığı bir dünya nasıl olurdu? Besin maddeleri yeniden kullanılmıyorsa, bitkiler ve hayvanlar çoktan besinlerini tüketmiş olurdu. Dünya, muhtemelen yüzlerce metre yüksekliğinde, bitki ve hayvan atıkları ve cesetlerinden oluşan bir örtüyle kaplanacaktı. Doğrusu, geri dönüşüm ister ormanlar, ister çiftlikler veya şehirler olsun, ekosistemler için hayati öneme sahiptir. Toprak sistemi, ana jeokimyasal döngülerde çok önemli bir rol oynar. Topraklar, fazla miktarda organik atığı özümseme, onu yararlı toprak organik maddesine dönüştürme, atıktaki mineral besin maddelerini bitkiler ve hayvanlar tarafından kullanılabilir formlara dönüştürme ve karbonu, karbondioksit olarak; fotosentez yoluyla tekrar canlı organizmaların bir parçası haline geleceği atmosfere geri döndürme kapasitesine sahiptir. Bazı topraklar, toprağın organik maddesi olarak çok miktarda karbon biriktirebilir ve böylece atmosferik karbondioksit konsantrasyonunu azaltır ve potansiyel olarak küresel iklim değişikliğini hafifletir.

Toprağa ulaştıklarında, pestisitler veya hidrokarbonlar gibi organik kimyasallar, sekiz farklı yol izleyebilirler (Şekil 3). Şunları yapabilirler: (1) kimyasal değişiklik olmadan atmosfere buharlaşabilirler; (2) topraklarda kil veya organik madde tarafından emilebilirler; (3) toprak içinde sıvı veya çözelti halinde aşağı doğru hareket edebilirler ve sızma yoluyla topraktan kaybolabilirler; (4) toprak içinde veya yüzeyinde kimyasal reaksiyonlara girebilirler; (5) aerobik olarak, havalandırılmış üst toprak horizonlarında mikroorganizmaların etkisiyle çözünebilirler; (6) anaerobik olarak, hidrik topraklar, doymuş alt topraklar veya yeraltı sularında mikroorganizmaların etkisiyle çözünebilirler; (7) yüzey akışıyla nehir ve akarsulara akabilirler; ve (8) bitkilere veya toprak hayvanlarına alınarak metabolize

edilir veya besin zincirine geçirilirler. Her kimyasalın belirli çevresel kaderi, en azından kısmen özel kimyasal yapısı ve özelliklerine bağlı olacaktır.

Şekil 3 Topraktaki organik kimyasalların (OC) dağılımını etkileyen sekiz önemli süreç. [Weber ve Miller (1989)'dan değiştirilmiştir].

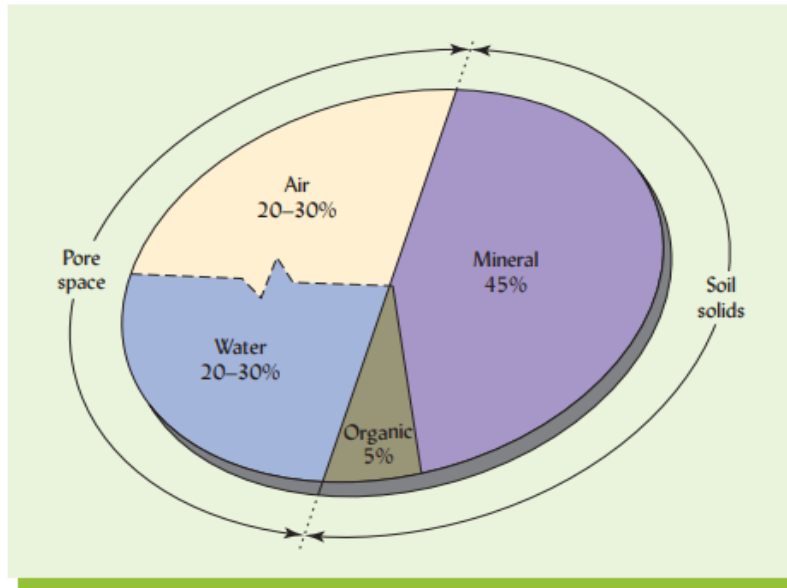
Toprak, evvela bu "atık" ürünleri, diğer canlıların yeniden kullanabileceği daha yeni, daha iyi şeylere dönüştüren midedir. Canlı olan her şey yemek yer ve bu nedenle her şeyin atık maddeleri vücutlarından dışarı atması gerekir. İnsanlar ve diğer organizmalar, bu atık maddeleri yeni maddelere ayrıştırmak için toprağı kullanır. Bu yeni malzemeler diğer canlılar tarafından da kullanılmaktadır. Bir canlı öldüğünde toprağı düşer ve biyolojik ve kimyasal süreçlerle bu ölü maddeler canlılar için yeni maddelere ve besinlere dönüştürülür. Bu toprağın bir istiale makinası olarak vazifelendirilmesidir.

Toprak organik maddesi ayrışırken, organik kombinasyonlarda bulunan bu besin elementleri, bitki kökleri tarafından alınabilir çözünür iyonlar olarak açığa çıkar. Son olarak, bitki ve hayvan kalıntıları da dahil olmak üzere organik madde, toprak organizmalarına karbon ve enerji sağlayan ana besindir. Onsuz, ekosistemin işleyişi için çok gerekli olan biyokimyasal aktivite neredeyse durma noktasına gelirdi. Genellikle siyah veya kahverengi renkli olan humus, kısmen parçalanmış bitki ve

hayvan kalıntılarının toprak ortamındaki çeşitli faktörler tarafından tamamen ayrılmayarak toprakta biriken organik bileşikler topluluğudur.

Toprak Bünyesi ve Yapısı

Toprak çeşitli büyüklükteki parçacıklardan meydana gelir. Kum, silt ve kil parçacıkları, toprağın oluşturduğu yapı taşları olarak düşünülebilir. Toprak strüktürü, bu yapı taşlarının çeşitli boyut ve şekillerdeki agregalarla nasıl ilişkilendirildiğini tanımlar Toprak strüktürü (parçacıkların bir arada düzenlenme, su ve havanın toprakta nasıl hareket ettiğini yönetmede en az toprak tekstürü (farklı boyutlardaki parçacıkların oransal miktarları) kadar önemlidir. Hem strüktür hem de tekstür, bitki köklerinin büyümesi de dahil olmak üzere topraktaki birçok süreci temel olarak etkiler. Toprakta bu inorganik parçacıkların yanı sıra humus olarak da adlandırılan organik maddeler de bulunur. Toprak, bu dört bileşenin farklı oranlarında karışımıdır. Ancak bu dört bileşen gelişmiş ya da yapay olarak değil çok kompleks bir sürecin sonucunda meydana gelmiştir. Şekil 4, bitki büyümesi için iyi durumda olan tınlı bir yüzey toprağında bulunan bileşenlerin yaklaşık oranlarını (hacimce) göstermektedir.

Şekil 4. Optimum şartlarda toprağın bileşimi

Bir avuç toprak ilk başta katı bir şey gibi görünse de, toprak hacminin sadece yarısının katı maddeden (mineral ve organik) oluşmaktadır. Diğer yarısı ise hava veya su ile dolu gözenek boşluklarından oluşur. Bir ideal toprakta hacmin sadece yaklaşık %5'i organik maddeden oluşur. Mineral maddeden çok daha az yoğun olduğu için, organik madde bir toprağın ağırlığının sadece %2'sini oluşturur. Bununla birlikte, organik bileşenin toprak özellikleri üzerindeki etkisi genellikle bu küçük oranların öne sürdüğünden çok daha fazladır.

Katı madde parçacıkları arasındaki boşluklar, toprağın doğası için parçacıkların kendileri kadar önemlidir. Hava ve suyun dolaştığı, köklerin büyüdüğü ve mikroskobik canlıların yaşadığı bu gözenek boşluklarıdır. Bitki köklerinin hem havaya hem de suya ihtiyacı vardır (Şekil 5).

Şekil 5. Toprak boşluklarındaki bitki kökleri ve kök tüyleri (Weil and Brady, 2017)

Toprak parçacıklarından taş çakıl veya kum kil boyutunda olanlar toprağın ana iskeletini oluşturarak suyun ve havanın hareket ettiği gözenekleri meydana getirir. Kil parçacıkları ise gözenekli yapıdaki vazifesi dışında su ve besin maddelerinin de toprakta tutulmasını sağlayan en küçük mineral parçacıklarıdır. Son derece küçük boyutları nedeniyle, kütle birimi başına muazzam miktarda yüzey alanına sahiptir. Kolloidal özelliğe sahip olan bu parçacıkların yüzeyleri, suyun yanı sıra pozitif ve negatif iyonları çeken elektromanyetik yükler sergileyerek toprağın bu kısmını kimyasal ve fiziksel olarak en aktif hale getirir.

Toprak organik maddesi, canlı organizmalar (toprak biyokütlesi), bir zamanlar toprağı işgal eden organizmaların karbonlu kalıntıları ve şimdiki ve geçmiş metabolizma tarafından üretilen organik bileşikler dahil olmak üzere çok çeşitli organik (karbonlu) maddelerden oluşur. Organik madde tipik bir toprağın kütlelerinin yalnızca küçük bir kısmını oluşturur. Ağırlık olarak, iyi drene edilmiş tipik bir mineral yüzey toprağı, %1 ila %6 oranında organik madde içerir. Alt toprakların organik madde içeriğı daha da küçüktür. Bununla birlikte, organik maddenin toprak özellikleri ve dolayısıyla bitki büyümesi üzerindeki etkisi, bu düşük oranının gösterdiğinden çok daha fazladır. Organik madde, mineral parçacıklarını, verimli toprakların gevşek ve kolayca işlenebilmesini sağlayan granüler bir toprak yapısına bağlar. Bu granüllerin oluşmasında özellikle etkili olan toprak organik maddesinin bir kısmı, bitki kökleri de dahil olmak üzere çeşitli toprak organizmaları tarafından üretilen bazı yapışkan benzeri maddelerden oluşur. Organik madde ayrıca toprağın tutabileceğı su miktarını ve bitki büyümesi için

yarayışlı su oranını arttırır. Bunun yanı sıra, organik madde, makro bitki besin maddeleri olan azot, fosfor ve kükürtün ana kaynağıdır.

Kil gibi, toprağın humusunun çoğu koloidal boyuttadır ve yüksek oranda elektromanyetik yüklü yüzeylere sahiptirler. Hem humus hem de kil, daha büyük toprak parçacıkları arasında temas köprüleri görevi görür; böylece her ikisi de toprak yapısının oluşumunda önemli rol oynar. Killer gibi humusun yüzey yükleri hem besin iyonlarını hem de su moleküllerini çeker ve tutar. Bununla birlikte, humusun besin elementlerini ve suyu tutma kapasitesi killerden çok daha fazladır. Kilden farklı olarak humus, mikro besinlerin bitkiler tarafından daha kolay kullanılmasını sağlayan bileşenler içerebilir ve hatta belirli bitki süreçlerinde hormon benzeri uyarılara neden olabilir. Sonuç olarak, az miktarda humus, toprağın bitki gelişimini teşvik etme kapasitesini önemli ölçüde arttırır.

Adsorbsiyon

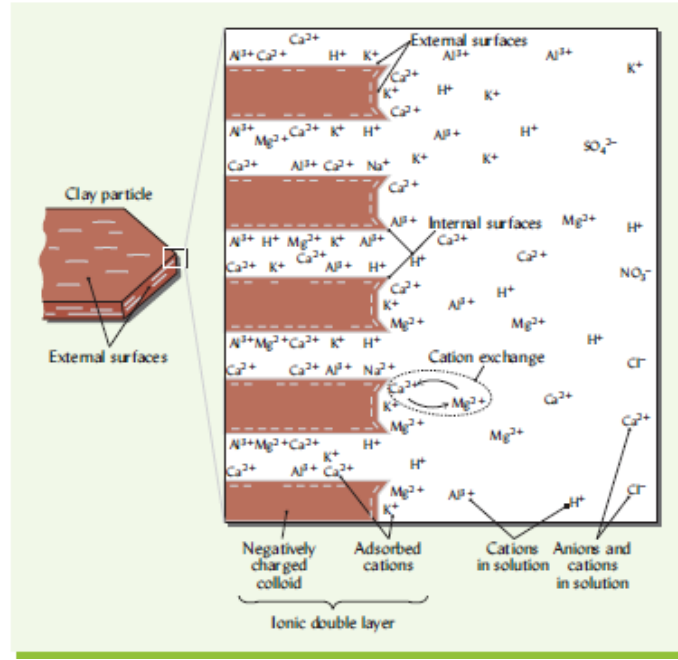
Her küçük kolloid parçacık, yüzeyindeki elektrostatik yükleri çeken bir pozitif ve negatif yüklü iyonlar (katyonlar ve anyonlar) taşır (Şekil 5). İyonlar, drenaj sularındaki kayıplarını büyük ölçüde azaltmak için toprak kolloidleri tarafından yeterince sıkı, ancak bitki köklerinin aralarındaki besinlere erişmesine izin verecek kadar gevşek bir şekilde tutulur. Diğer adsorpsiyon modları iyonları daha sıkı bağlar, böylece bitki alımı, toprak çözeltisiyle reaksiyon veya çevreye yıkanma kaybı için artık mevcut olmazlar. Bitki besin iyonlarına ek olarak, toprak kolloidleri ayrıca çevredeki su molekülleri, biyomoleküller (örneğin, DNA, hormonlar veya antibiyotikler), virüsler, toksik metaller, böcek ilaçları ve diğer birçok mineral ve organik madde ile bağlanır. Bu nedenle, toprak kolloidleri neredeyse tüm ekosistem fonksiyonlarını büyük ölçüde etkiler.

Pozitif yüklü iyonların (katyonların) negatif yüklü toprak kolloidlerinin yüzeylerine çekilmesi özellikle önemlidir. Her bir kolloid parçacık, binlerce Al^{3+} , Ca^{2+} , Mg^{2+} , K^{+} , H^{+} ve Na^{+} iyonlarını ve daha az sayıda başka katyonu çeker (adsorbe eder). Toprak çözeltisinden gelen katyonlar sürekli olarak kolloide adsorbe edilen katyonlarla yer değiştirdiğinden, toprak çözeltisinin iyonik bileşimi adsorbe edilmiş sürünününü yansıtır.

Toprak kolloidleri katyonları ve anyonları adsorbe etmeye ek olarak, toprak kolloidleri çok sayıda su molekülünü çeker ve tutar. Genel olarak, toprak kolloidlerinin dış yüzey alanı ne kadar büyükse, toprak havada kurduğunda tutulan su miktarı o kadar fazladır. Bu su bitki alımı için mevcut olmayabilir toprak mikroorganizmalarının, özellikle bakterilerin hayatta kalmasında rol oynar. Kolloid yüzeylerdeki yükler, polar su molekülünün zıt yüklü ucunu çeker. Bu çekim kolloid çevresindeki birkaç su zarını o kadar kuvvetli (<10000 atm) çeker ki, bu su molekülleri sıvı halini koruyamaz ve kristal hale geçer; kirleticiler bu su içinde hapsolür.

Toprağın Sezyum (^{137}Cs) ve Stronsiyum (^{90}Sr) gibi radyoaktif izotoplarla kirlenmesi, bunların tarımsal ürünler tarafından alınmasına ve dolayısıyla insan gıda kaynaklarının kirlenmesine yol açabilir.

Kirliliğin etkisi toprağın katyon değişim kapasitesi ile ilişkilidir. Toprağın katyonları tutma kapasitesi çok azsa, 137C'lerin çoğu, köklerin onu kolayca alacağı toprak çözeltisinde kalacaktır. Daha fazla kil ve humus içeren topraklar, 137Cs+ 'lerin çoğunu adsorbe edecek ve K+ ve Ca2+ gibi önceden adsorbe edilmiş katyonları toprak çözeltisine bırakacaktır. Bu nedenle bu topraklar, bitkiler onu alamadan önce 137Cs+'nin çoğunu "tutma" yeteneğine sahiptir. Bununla birlikte, K+ iyonları bu killere eşit derecede çekildiğinden, bu topraklara tekrar tekrar potasyumlu gübre ilavesi, adsorbe edilen 137Cs+'nın büyük bir kısmını katyon değişimi yoluyla serbest bırakarak onu tekrar bitki alımı için uygun hale getirir.

Şekil 6. Bir kil kolloidinin çevresinde adsorbe edilmiş katyonlar ve çevredeki toprak çözeltisindeki iyonlar (Weil and Brady, 2017).

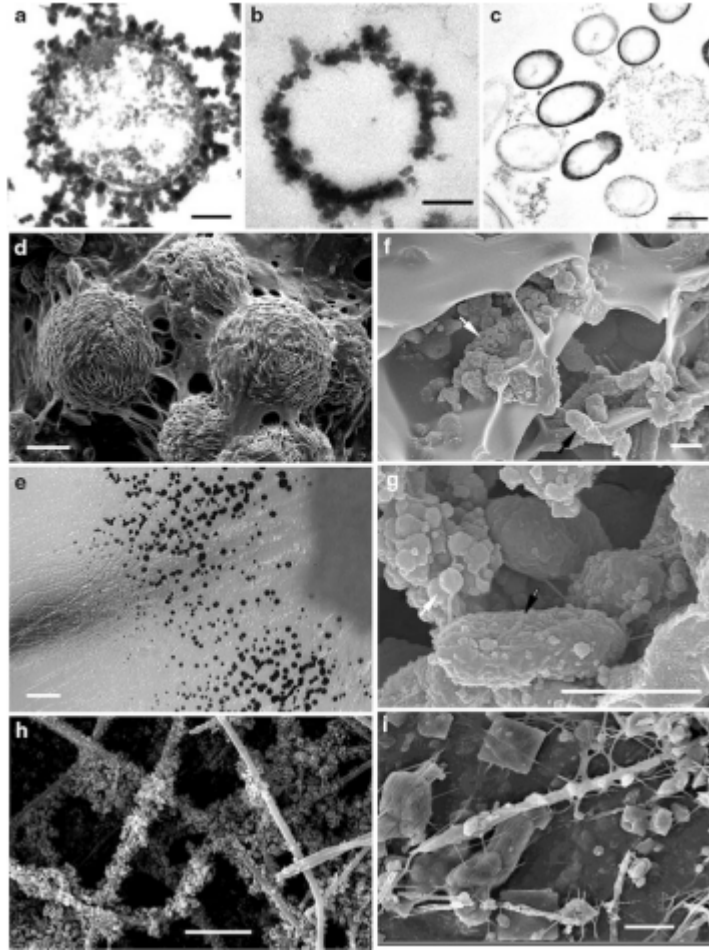
Kalıcı organik kirleticiler (KOK), çok toksik ve zararsız hale dönüşmeden önce yıllarca hatta on yıllar boyunca dayanıklı kalan kimyasallardır. Sıcaklık, toprak pH'ı ve nem gibi çevresel değişkenlerin topraktaki KOK davranışı üzerinde ciddi etkileri vardır. Özellikle toprak organik maddesi, KOK'ları kuvvetli şekilde adsorbe ederek toprakta bulunabilirliğini ve hareketliliğini sınırlar. Topraklardaki kil kolloidleri, pozitif yüklü organik bileşikler ve ağır metaller gibi diğer kirleticileri de güçlü bir şekilde adsorbe edebilir (Xu, J., Hayat, T. and Na, D., 2013). Pestisitlerin topraktaki hareketi sızıntı, akış ve buharlaşma yoluyla gerçekleşebilir. Pestisitlerin hareketi üzerindeki oluşumu, kimyasalın olası etkinliğini tahmin etmek için faydalıdır. Son olarak ayrışma süreçleri, pestisitlerin toprakta dağılmasında önemli bir rol oynar. Bir pestisit topraktan kaybolması aynı zamanda fotodekompozisyon ve kimyasal reaksiyon veya kimyasal dönüşüm dahil olmak üzere bir takım kimyasal işlemler yoluyla da gerçekleşir. (Khan, 1998)

Mikroorganizma Faaliyeti

Çok sayıda türden oluşan milyarlarca organizma toprakta birlikte yaşamakta ve etkileşimde bulunmaktadır. Oldukça heterojen olan toprağın bazı gözenekleri, yuvarlak kurtlar, diyatomlar, rotiferler ve bakteriler gibi organizmaların yüzdüğü su ile doludur. Nemli havayla dolu diğer daha büyük gözeneklerde küçük böcekler ve akarlar gezinirler. Bazı alanlar çürüten organik maddelerle zengindir; bazı yerler oldukça asidik iken diğer yerler daha baziktir. Sıcaklık da büyük ölçüde değişebilmektedir. Dolayısıyla topraklar, Dünya'nın genetik çeşitliliğinin büyük bir bölümünü barındırır. Hava ve su gibi topraklar da daha büyük ekosistemlerin önemli bileşenleridir.

Biyosistem ve insan sağlığını olumsuz etkileyen Ag, As, Be, Cd, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb, Sb, Se, Tl, Zn gibi kirlenici metal ve metaloidler ise farklı mikroorganizma faaliyetleri ile zararsız hale getirilir. (Sparks 2005). Mikroorganizmalardan özellikle bakteri ve mantarlar toprakta element biyotransformasyonları ve biyojeokimyasal döngü, metal ve mineral dönüşümleri, ayrışma, biyolojik ayrışma yoluyla organik ve inorganik kirliliğin temizlenmesinde (bioredimasyon) önemli roller oynarlar. Ancak bakteri ve mantarlar yüksek moleküllü bitki polimerleri olan selüloz, hemiselüloz, pektin, nişasta ve ligninin doğrudan çözemezler. Bu bileşiklerin ayrışması çeşitli bakteri ve mantar grupları tarafından üretilen bir dizi hücre dışı enzimin aktivitelerine bağlıdır (Burns, 2013).

Mikroplar, hücre duvarlarına, pigmentlere ve hücre dışı polisakkaritlere biyosorpsiyon, veya metal bileşiklerin nanopartikül, kristal veya koloidal formlarda hücrelerin, hücrelerin veya diğer yapıların içinde veya çevresinde çökmesi (Şekil 7) yoluyla bünyelerinde biriktirilirler. (Gadd ve Mowll 1985; Gadd 1992, Baldrian 2003; Fomina ve diğ., 2007).

Şekil 7. Mikroplar tarafından metal(loid) ve metal mineral birikiminin transmisyon elektron mikroskobu (TEM) görüntüleri (Burns, 2013).

Toprak organizmaları tarafından biyokimyasal bozunma, pestisitlerin topraklardan uzaklaştırılmasında en önemli yöntemdir. Bazı mikroplar bir pestisiti veya diğer organik xenobiyotik bileşiği bir yiyecek kaynağı olarak metabolize edebilir ve bu şekilde enerji ve hücre sel bileşenler elde edebilirler. Diğer durumlarda, xenobiyotik bileşiği organizma tarafından yiyecek olarak kullanılmıyorsa, bileşiğin enzimatik parçalanması kometabolizma olarak adlandırılır. Bazı durumlarda, mikroorganizma xenobiyotikleri CO₂ (veya CH₄) ve H₂O'ya kadar mineralize edebilir, ancak diğer durumlarda daha karmaşık ve belki de toksik ara ürünler birikebilir.

Havalandırılmış ortamlarda gerçekleşen biyokimyasal reaksiyonlar, anaerobik ortamlardaki reaksiyonlardan oldukça farklıdır. Belirli toprak mantarları (Basidiomycetes veya "beyaz çürüme mantarları"), doğal polimerler gibi lignin gibi metabolize etmek için kullandıkları aynı enzimleri kullanarak belirli dayanıklı xenobiyotiklerin parçalanmasında özellikle önemlidir.

DDT, aldrin, dieldrin ve heptachlor gibi klorlu hidrokarbonlar, çok yavaş bir şekilde bozulur ve aerobik topraklarda 20 yıl veya daha fazla süreyle kalır. Bunun aksine, paration gibi organofosfat

insektisitler topraklarda oldukça hızlı bir şekilde bozunur, görünüşe göre çeşitli organizmalar tarafından. Benzer şekilde, çoğu herbisit (örneğin, 2,4-D, fenilüreler, alifatik asitler ve karbamatlar) birçok organizma tarafından kolayca saldırılır, ancak bozunma genellikle yavaş olur, bu da başlangıç uygulamasından 4-6 ay sonra yapılan dönüşüm veya örtü bitkilerinde kalıntı herbisidal etkilerin sergilenebileceği anlamına gelir. Triazinler daha yavaş bir şekilde bozunur, çoğunlukla kimyasal etkileşimle. Çoğu organik fungusit de mikrobiyal bozunmaya tabidir.

Hidrokarbonları parçalayabilen bakteri ve mantarların bilinen 30'dan fazla farklı cinsi hemen hemen her toprak veya su ortamında bulunur. Toprak bakterileri, plajların ve sulak alanların petrol sızıntısından beklenenden çok daha hızlı bir şekilde iyileşmesine yardımcı olmaktadır. Petrol ve yağı parçalayan bakterilerin ihtiyaç duyduğu karbon ve oksijeni mevcut olmakla birlikte azot ve fosfor açısından yetersizdiler. İhtiyaç duydukları azot ve fosforu gübrelerden karşılayabilirler.

SONUÇ

Yüz yıldan fazla bir süre önce, oldukça yakın bir alanda, endüstriyel ölçekte arazi müdahalesinden önce; toprak, kendi kendini düzenleyen bir şekilde besin maddelerini başarılı bir şekilde geri dönüştürüyordu. Said Nursi bunu “*Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakiki nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor*”²⁵ cümlesi ile ifade ediyor. Yani İnsan kâinattaki nizam ve intizamı bozmasa, her şey gayet nezih ve temiz kalacaktır. İnsan eli, şehirler inşa ederek, madencilik yaparak, kimyasal bazlı tarım uygulamaları yaparak ve çöp depolama alanlarına ticari ölçekte atık bertarafı kurarak bu muhteşem dengeli sistemi etkilemiştir. Bunun sonucu olarak da insan sağlığı ve refahı olumsuz olarak etkilemektedir Kura'an (Rum/41) “*Yaptıklarının bir kısmını tatsınlar diye insanların kendi ellerinin kazandığı şeyler yüzünden karada ve denizde fesat ortaya çıktı. Umulur ki onlar hakka dönerler*”.²⁶ (ayeti de bu hakikati ifade etmektedir.

KAYNAKÇA

- Baldrian P (2003) Interaction of heavy metals with white-rot fungi. *Enzyme Microb Technol* 32:78–91
- Burns, RG. 2013. Microbial Extracellular Enzymes and the Degradation of Natural and Synthetic Polymers in Soil. In *Molecular Environmental Soil Science, Progress in Soil Science*, Eds: Xu, J. and Sparks, Springer Science and Business Media Dordrecht. p. 27-48. D.L. DOI 10.1007/978-94-007-4177-51.
- Çağıl, N. 2007. *Dini Araştırmalar*, 10:30, p193-213.

²⁵ Nursi; Lemalar, 30. Lema

²⁶ Rum/41: *ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ*

- Gadd GM (1992b) Microbial control of heavy metal pollution. In: Fry JC, Gadd GM, Herbert RA, Jones CW, Watson-Craik I (eds) Microbial control of pollution. Cambridge University Press, Cambridge, pp 59–88
- Gadd GM, Mowll JL (1985) Copper uptake by yeast-like cells, hyphae and chlamydospores of *Aureobasidium pullulans*. *Exp Mycol* 9:230–240
- Fomina M, Charnock J, Bowen AD, Gadd GM (2007b) X-ray absorption spectroscopy (XAS) of toxic metal mineral transformations by fungi. *Environ Microbiol* 9:308–321
- Khan, S.U.,1980. Pesticides In The Soil Environment. Fundamental Aspects of Pollution Control and Environmental Science 5. Elsevier, Amsterdam, The Netherland, 240 pp.
- Sparks DL (2005) Toxic metals in the environment: the role of surfaces. *Elements* 1:193–19
- Xu, J., Hayat, T. and Na, D., 2013. The Sorption Behavior and Bioavailability of Persistent Organic Pollutants (POPs) in Soils, In *Molecular Environmental Soil Science, Progress in Soil Science*, Eds: Xu, J. and Sparks, D.L. Springer, p. 3-26. DOI 10.1007/978-94-007-4177-51
- [Weber](#), JB, and [Miller](#), CT. 1989'
- Weil, Ray R. and Brady, Nyle C. 2017. *The Nature and Properties of Soils*, 15th ed., Pearson Education Limited, ISBN 978-0-13-325448-8

YARATILIŞ BİLİMİ MÜFREDAT ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME *

Cihat YAŞAROĞLU¹

Öz

Eğitim sistemlerinin dayandığı felsefi görüş veya görüşler vardır. Günümüz eğitim sistemlerine genel anlamda bakıldığında eğitime yön veren, tüm eğitim faaliyetlerinin ruhu hükmünde olan hakim görüşün seküler bakış açısı olduğu görülmektedir. Bu bakış açısı ontolojik olarak görünen alemler ve somut maddeler arası münasebetlerin kuralları şeklinde ifade edilmesini, açıklamasını esas almaktadır. İkinci görüş ise mutlak varlık olarak Yaratıcıyı kabul eder, diğer varlıkları da Yaratıcı ile olan münasebeti bağlamında değerlendirir. Bu bakış açısı, Yaratılışçılık olarak da ifade edilebilmektedir. Her iki bakış açısı “çekişmeli” olarak ifade edilmekte, seküler bakış hakim yaklaşımken Yaratılışçı bakış açısı ile sahte bilim ya da bilim dışı olarak ifade edilmektedir. Müfredat ve eğitim – öğretim süreçlerinin geneli de seküler bir yaklaşımla şekillendirilmektedir. Ancak dünyadaki örnekler bakıldığında Yaratılış Bilimi müfredat çalışmalarının ve bu çalışmalara dayalı olarak yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinin olduğu da görülmektedir. Bu çalışma, Yaratılış anlayışı ile geliştirilen müfredatların gaye, muhteva, metot kısımlarını dikkate alarak incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaratılış bilimi, öğretim, müfredat, ders kitabı

A REVIEW ON CREATION SCIENCE CURRICULUM EXAMPLES

Abstract

There are philosophical views or opinions on which education systems are based. When we look at today's education systems in general, it is seen that the dominant view that directs education and is the soul of all educational activities is the secular point of view. This point of view is ontologically based on the explanation of the visible world and the relations between concrete substances in the form of rules. This point of view is ontologically based on the expression and explanation of the visible world and the relations between concrete substances in the form of rules. The second view accepts the Creator as the absolute being and evaluates other beings in the context of their relationship with the Creator. This point of view can also be expressed as creationism. Both perspectives are expressed as "contentious", with the secular perspective being the dominant approach, while the creationist perspective is expressed as pseudoscience or non-science. The curriculum, education and training processes are generally shaped by a secular approach. However, when we look at the examples in the world, it is seen that there are Creation Science curriculum studies, education and training activities carried out based on these studies. This study aims to examine the curricula developed with the understanding of Creation by taking into account the purpose, content and method parts.

Keywords: Creation science, teaching, curriculum, textbook

* Bu çalışma 19-21 Ekim 2023'te düzenlenen VII. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi'ne sözlü bildiri olarak sunulmuştur

¹ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, cyasaroglu13@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9574-1789

GİRİŞ

Sınıflarda öğrencilerimizin kullandıkları ders kitaplarının içeriği, öğretim programlarına göre yazılmaktadır. Her öğretim programının da dayandığı felsefi görüşler vardır. Bu felsefi görüşler, eğitimin ruhu gibi olup eğitimin tüm süreçlerini şekillendirirler. Mesela ülkemizde Cumhuriyet döneminde eğitim felsefemiz kâğıt üstünde ilerlemeci iken gerçekte idealist ve realist felsefeye dayanıyordu (Güçlü, 2020). Yaratılış görüşü ile ilişkili olarak ele alındığında aslında idealizmin ve Teistik Realizm (Spiritüalist Yaklaşım) felsefi görüşlerinin yaratılış görüşüne uygun olduğu görülmektedir² (Yaşaroğlu, 2018).

Bu çalışmada Amerika Birleşik Devletleri'nde ev okulları kapsamında okutulmakta olan ve Yaratılış Bilimi (creation science) olarak ifade edilen müfredat örneklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu gayeye matuf olarak açık kaynaklı web sitelerinden ulaşılan ve bahsi geçen ülkede okutulmakta olan ders materyallerinin Yaratılış görüşü çerçevesinde incelenmesine çalışılmıştır.

Çalışma ile ilgili iki hususu vurgulamak gerekir ki birinci husus erişilen kaynaklar, açık erişimli kaynaklar veya ücretli kaynakların erişime açık kısımlarının incelenmesine dayanmaktadır. İkinci husus ise yaratılış bilimi, tartışmalı bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bir görüş, yaratılış gerçeğini araştırmak için çeşitli araştırmalar düzenlemekte, özellikle inanca muğayir olarak gördükleri evrim gibi düşüncelere karşı argümanlar üretmektedirler. Bu gruba örnek olarak Yaratılış Araştırmaları Enstitüsü (Institute for Creation Research) verilebilir (<https://www.icr.org/>). Diğer bir grup ise Yaratılışçılığı bir sahte bilim (pseudoscience) olarak görmektedir. Bu gruba da Ulusal Bilim Eğitimi Merkezi (The National Center for Science Education) örnek olarak verilebilir (<https://ncse.ngo/>). Bu makale de ilgili tartışmalar girilmeden Yaratılış görüşünün inancı esas alarak varlıkları ve yaratılışı anlamaya ve anlamlandırmaya çalıştığı; bunu yaparken de kutsal metinleri referans aldığı düşüncesi esas alınmıştır.

Geniş anlamda bir Yaratılışçı, özgür iradesiyle yoktan var ederek cenneti ve dünyayı mutlak olarak yaratan bir yaratıcıya inanan kişidir. Böyle bir tanrının genellikle "aşkın", yani insan deneyiminin ötesinde olduğu ve yaratılışa sürekli olarak dahil olduğu ('içkin'), gerektiğinde müdahale etmeye hazır olduğu ve sürekli ilgisi olmadan yaratılışın duracağı veya yok olacağı düşünülür. Hıristiyanlar, Yahudiler ve Müslümanların hepsi bu anlamda Yaratılışçıdır. Genellikle 'teist' olarak bilinirler ve 'deist'lerden, yani üzerinde çalıştığı malzemeyi yaratmış olabilecek ya da olmayabilecek ve tasarlama eylemi bittikten sonra müdahale etmeyen bir tasarımcının varlığına inanan insanlardan ayrılırlar (Michael, 2022).

² Bu yaklaşımların detaylı incelemesi için "Yaşaroğlu, C. (2018). Din – Bilim Bağlamında Eğitimin Felsefi Temellerine Genel Bir Bakış Ve Tevhidi Bakış Açısı Olarak "Manay-ı Harfi Yaklaşımının" Felsefi Temellere Göre Değerlendirilmesi. İçinde II. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi (ss. 755–766). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi." çalışmasına bakılabilir.

İncelenen kaynaklar Science Shepherd (<https://scienceshepherd.com/>), Answers in Genesis (<https://answersingenesis.org/>) ile Christian Liberty (<https://www.christianliberty.com/>) web kaynakları ile sınırlandırılmıştır. Bu web sayfalarında sunulan kaynaklar incelenerek metin içinde yaratılışçılık görüşünün nasıl sunulduğu, cümle yapılarının nasıl olduğu incelenmiştir. Bu kaynaklara ilişkin görseller de ayrıca sunulmuştur.

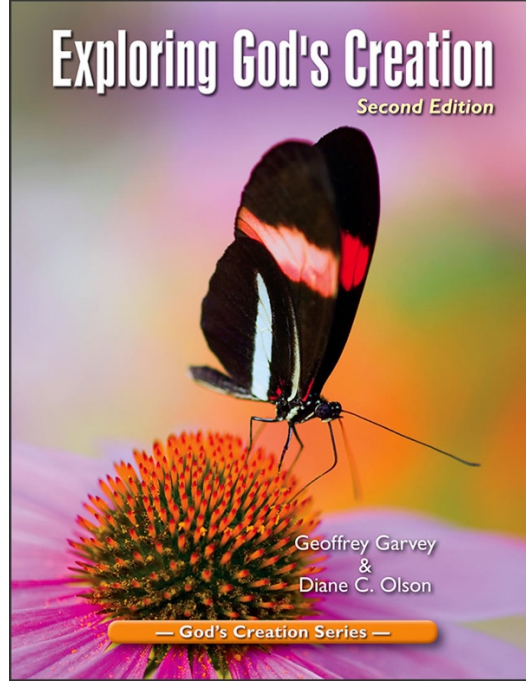
Kaynaklardan Yaratılışçılık Görüşü Örnekleri

Bu başlık altında söz konusu açık kaynaklardan ulaşılan eğitim materyallerinin örnekleri sunulmaktadır.

Kitapların doğrudan yaratıcıya atfedilerek isimlendirmesine ilişkin örnekler

Kitap isimlerine bakıldığında doğrudan bir yaratıcıya isnat edilerek ders materyallerinin isimlendirildiği görülmektedir. Science Shepherd yayınlarından Astronomy: God's Universe; Answers in Genesis yayınlarından God's Design for Beginners; Christian Liberty yayınlarından Exploring God's Creation kitapları örnek verilebilir. Bu kitapların isimlerinde doğrudan kainatın yaratıcıya atfedilmesi görülmektedir. Bu üç kitaptan Exploring God's Creation kitabı detaylı olarak örnek verilecektir.

Christian Liberty kitaplığında God's Creation serisi yer almaktadır. Bu serinin üçüncü sınıf düzeyi için hazırlanan ve fen bilimleri dersinde okutulabilecek Exploring God's Creation (Tanrı'nın Yarattıklarını Keşfetmek) kitabın girişinde kitabın amacı veya varlık gayesi şu ifadelerle açıklanmaktadır: “Öğrenciler bilim insanlarının doğaya, maddeye, enerjiye, hava durumuna ve evrene nasıl baktıklarını öğrenirler. Bu ders kitabı aynı zamanda uygulamalı öğrenmeyi de öne çıkarmaktadır. Öğrenciler, Tanrı'nın harikulade bir şekilde tasarladığı dünyadaki şaşırtıcı nesnelere dokunacak ve tutacak, bakacak ve araştırarak, hissedecek ve duyacaklardır. Öğrenciler bilim insanlarının doğaya, maddeye, enerjiye, hava durumuna ve evrene bakış açılarına maruz kalırlar. Bu ders kitabı aynı zamanda uygulamalı öğrenmeyi de öne çıkarmaktadır. Öğrenciler, Tanrı'nın harikulade bir şekilde tasarladığı dünyadaki şaşırtıcı nesnelere dokunacak ve tutacak, bakacak ve dürtecek, hissedecek ve duyacaklardır.” (Garvey ve Olson, 2021). Kitabın kapağı ise şu şekildedir (Şekil 1):

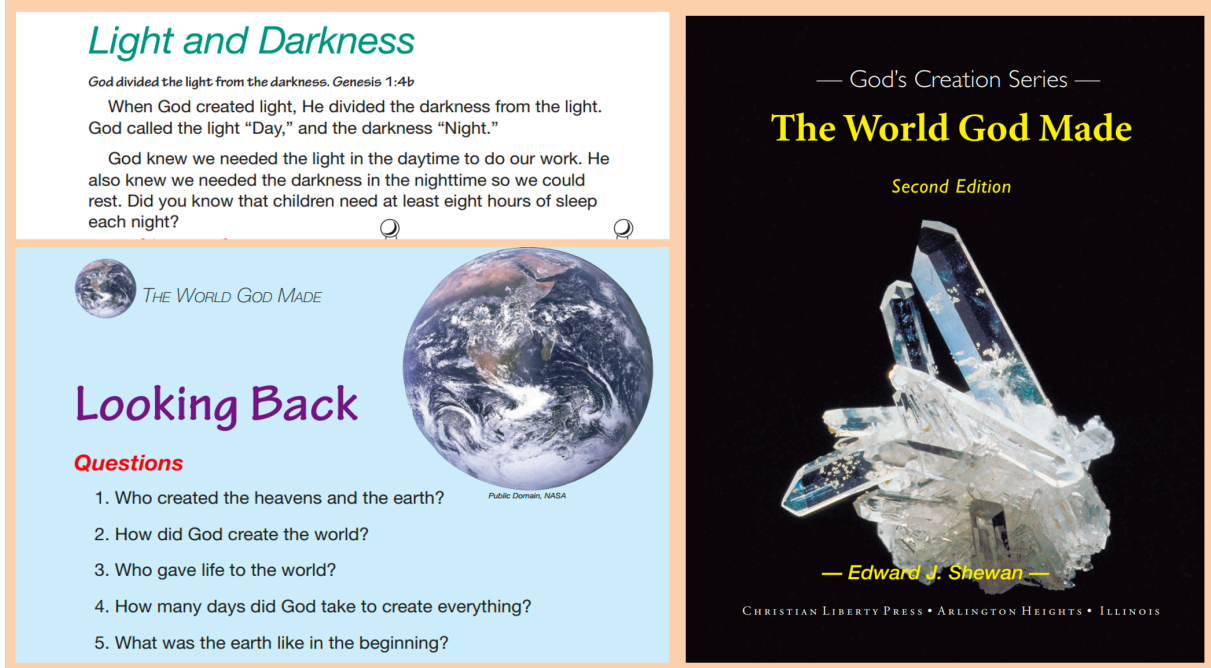
Şekil 1. Christian Liberty yayınlarmının God's Creation serisinde yer alan Exploring God's Creation kitabı

Kaynak kitapların içeriklerinden örnekler

Kitapların içeriği sunulurken yine doğrudan bir yaratıcıya isnat edilerek muhtevanın verildiği görülmektedir. Buna verilebilecek birkaç örnek şu şekildedir:

Örnek 1

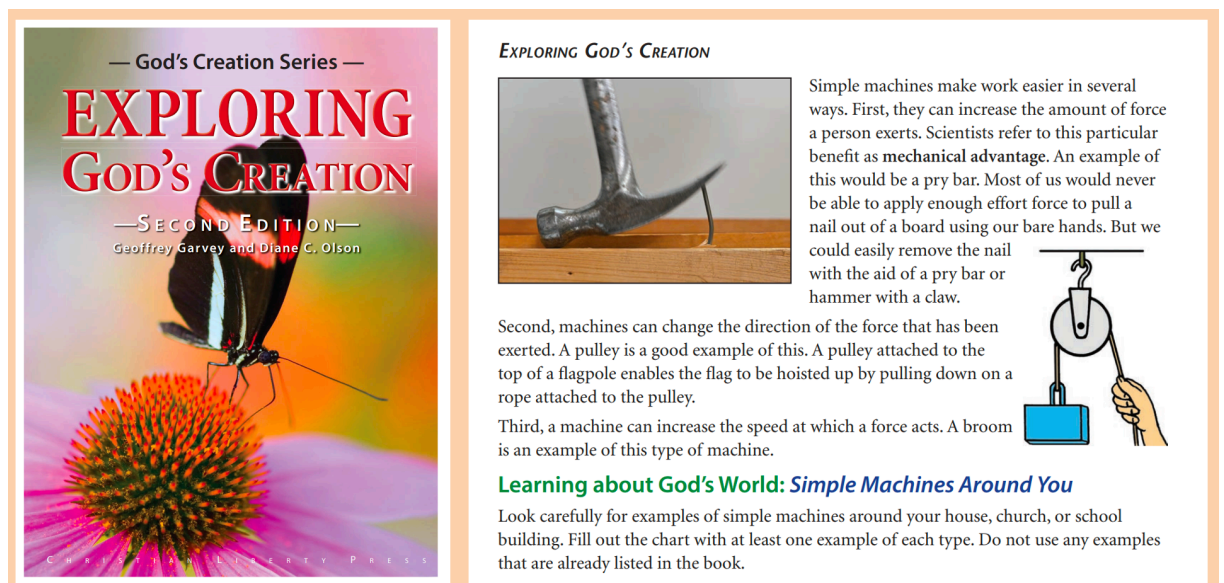
Christian Liberty kitaplığında yer alan God's Creation serisinin bir kitabı olan The World God Made (Tanrı'nın Yarattığı Dünya) kitabı (Shewan, 2019) okulöncesi düzey için hazırlanmıştır. Bu kitapta konuların anlatımı doğrudan yaratıcı ile ilişkilendirilerek verilmektedir. Mesela "Işık ve Karanlık" konusu anlatılırken önce İncil'den bir ayet sunulmaktadır. Ardından aydınlığın yaratıcı tarafından yaratıldığı ve yine yaratıcı tarafından gündüz; karanlığından yaratıcı tarafından yaratıldığı ve yine yaratıcı tarafından "gece" olarak isimlendirildiği açıklanmaktadır. Daha sonrasında ise günlük işleri yapabilmek için ışığa duyulan ihtiyacın; gece dinlenmenin gerekliliği için karanlığın gerekliliğinin yaratıcı tarafından bilindiği ifade edilmektedir. Kitabın kapak sayfası ve ilgili anlatıma ilişkin görsel Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. The World God Made kitabının kapağı ve içerik örneği

Örnek 2

Muhtevaya ikinci bir örnek de Christian Liberty kitaplığında yer alan Exploring God's Creation kitabından verilecektir. Bu kitap daha önce de ifade edildiği gibi üçüncü sınıf düzeyinde fen bilimleri kitabıdır. Örnek alınan sayfada basit makineler anlatılmaktadır. Önce basit makinelerin faydalarından bahsedilmektedir. Bu bahis, normal bir fen bilgisi kitabında olabileceği gibidir. Ancak hemen sonrasında bu anlatımdan hareketle öğrencinin gerçek dünyada yaratıcının yarattığı makinelere de dikkatleri çekmektedir (Garvey ve Olson, 2021). Kitap içeriğine ilişkin örnek Şekil 3'te verilmiştir.

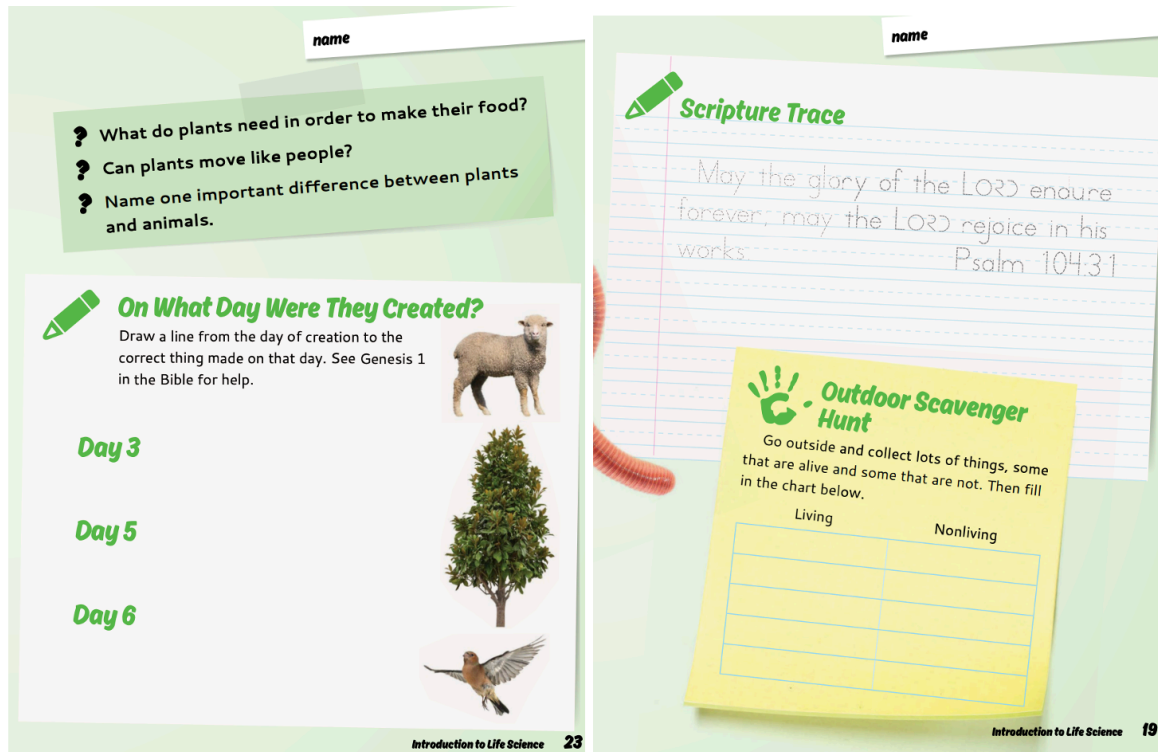
Şekil 3. Exploring God's Creation kitabında muhteva örneği

Örnek 3

Diğer bir örnek de okulöncesi düzey için hazırlanan Christian Liberty Nature Reader: Book K kitabından verilecektir (Lindstrom, 2018). Bu kitap okul öncesi düzeydeki öğrenciler için hayvanlar ile ilgili okuma metinleri içermektedir. Kitabın girişinde “Bu Doğa Okuyucusu, okuyucularını Tanrı'nın harika yaratıkları hakkında daha fazla şey öğrenmeye meraklı olmaya teşvik etsin ve geliştirsin.” açıklaması ile bu metinlerden hareketle yaratıcıya ulaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Timsahı anlatan bir metinde “Genç bir timsah her yıl neredeyse bir ayak daha büyüyebilir. Boyu on altı metreye kadar uzayabilir. Elli altı yıl yaşayabilir. Tanrı onun gözlerini başının üstüne koymuştur.” cümleleri ile timsahın yaratılışı bir yaratıcıya atfedilmektedir (s. 2).

Örnek 4

Okulöncesi düzey için yazılmış God's Design for Life for Beginners kitabı diğer bir örnek olarak verilebilir (Lawrence & Lawrence, 2020). Kitabın girişinde kitabın bitkiler, hayvanlar ve insan vücudunu içerdiği ifade edilmektedir. Bu haliyle ve incelendiği kadarıyla bu kitabın hayat bilgisi kitabı gibi olduğu anlaşılmaktadır. Kitaptan örnek olarak verilen sayfalar incelendiğinde konuların normal hayat bilgisi ya da fen bilimleri kitabında okutulacak bilgileri verdiği görülmektedir. Ancak öğrencilere yönlendirdiği sorularda ya da etkinlik örneklerinde İncil'e atıflar yaptığı görülmektedir. Örnekleri Şekil 4'te görülmektedir:

Şekil 4. God's Design for Life for Beginners kitabından örnekler

Örnek 5

3-8. sınıflar arası öğrenciler için hazırlanan God's Design for the Physical World kitabının (Lawrence & Lawrence, 2018) girişinde verilen konuları yaratıcı ile bağlantısının kurulmasının faydası şu şekilde sunulmuştur: “Tanrı'nın evrenimizdeki her şeyi birlikte çalışmak üzere nasıl tasarladığını gerçekten anladığınızda, etrafınızdaki dünyadan daha fazla keyif alacaksınız.” Bu açıklama, öğrenciler için motivasyon kaynağı olarak sunulmaktadır. Yine kitabın muhtevası incelendiğinde konular işlenirken yaratıcı vurgusu yapıldığı görülmektedir. Örnek olarak “Mekanik Enerjiye Giriş” konusu verilebilir (s. 14): “Çok ama çok hareketsiz oturun. Hiç hareket etmemeye çalışın. Hiçbir şey hareket etmeseydi dünyanın nasıl bir yer olacağını hayal etmeye çalışın. Çok sıkıcı bir yer olurdu. Neyse ki Tanrı hareketi sever ve hareket dolu bir evren yaratmıştır. Kesinlikle hareketsiz kalmanız gereken zamanlar vardır. Mezmur 46:10 şöyle der: “Durgun ol, benim Tanrı olduğumu bil.” Ancak etrafımızdaki dünya sürekli hareket halindedir.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yaratılışçılık görüşüne uygun bir biçimde yazılmış ders kitaplarından örnekler incelenmiştir. Yapılan incelemelerde kitap isimlerinde doğrudan yaratılışı ve yaratıcıyı ifade edecek ibareler yer alabilmektedir. Kitapların muhtevasına bakıldığında ise muhtevanın bu noktada daha zengin örnekler ihtiva ettiği görülmektedir. Muhtevada doğrudan kutsal metinlerden ayetler sunularak ya da normal konunun anlatımından sonra yaratıcı ile ilişkilendirilmesi istenerek veyahut da anlatımın doğrudan yaratıcı ile ilişkilendirilmesinin yapılarak yaratılış görüşüne uygun bir içeriğin oluşturulduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Garvey, G., and Olson, Diane C. (2021). Exploring God's Creation. Christian Liberty Press.

Güçlü, M. (2020). Eğitim Felsefesi. Pegem Akademi.

<https://answersingenesis.org>

<https://www.christianliberty.com>

<https://www.icr.org>

<https://ncse.ngo>

<https://scienceshepherd.com>

Lawrence, D. ve Lawrence, R. (2020). God's Design for the Physical World. Master Books.

Lawrence, D. ve Lawrence, R. (2020). God's Design for Life for Beginners. Master Books.

- Lindstrom, F. M. (2018). Christian Liberty Nature Reader: Book K. Christian Liberty Press.
- Michael, R. (2022). "Creationism", The Stanford Encyclopedia of Philosophy
<https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/creationism/>
- Shewan, E. J. (2019). The World God Made. Christian Liberty Press.
- Yaşaroğlu, C. (2018). Din – Bilim Bağlamında Eğitimin Felsefi Temellerine Genel Bir Bakış ve Tevhidî Bakış Açısı Olarak “Manay-ı Harfî Yaklaşımının” Felsefi Temellere Göre Değerlendirilmesi. İçinde II. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi (ss. 755–766). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ SON
SINIF ÖĞRENCİLERİNİN EVRİM VE YARATILIŞ'A DAİR GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan AKAN¹

Öz

Bu çalışma, 2020-2021 yılları arasında Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi son sınıf öğrencilerinin Evrim ve Yaratılış görüşlerine dair görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümünde okuyan son sınıf öğrencilerinden 38 kişi katılmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Evrim dersinin okutulması gerektiğine dair görüşler beyan etmiştir. Ancak bazı öğrenciler de Yaratılış görüşüyle birlikte okutulması gerektiğini vurgulamışlardır. Yapılan çalışmada öğrencilerin %97.37'si Evrim dersinin okutulması gerektiği, %2.63'ü de okutulmaması gerektiği konusunda görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. "Hem evrime, hem de yaratılışa inanıyorum" denilebilir mi sorusuna ise 29 kişi "Hayır" cevabını, 5 kişi kararsız ve 4 kişi de "Evet" cevaplarını vermişlerdir.

Anahtar kelimeler: Evrim, Yaratılış, Fen Bilgisi

EVALUATION OF THE VIEWS OF SENIOR STUDENTS ON EVOLUTION
AND CREATION AT HARRAN UNIVERSITY, SCIENCE EDUCATION
DEPARTMENT

Abstract

This study was conducted between 2020-2021 to determine the views of senior students of the Department of Science Education at Harran University regarding Evolution and Creation. 38 senior students studying in the Department of Science Education participated in the study. The vast majority of students stated that the Evolution course should be taught. However, some students also emphasized that it should be taught together with the Creation view. In the study, it was determined that 97.37% of the students stated that the Evolution course should be taught, and 2.63% stated that it should not be taught. In response to the question "Can it be said that I believe in both evolution and creation?", 29 people answered "No", 5 people were undecided, and 4 people answered "Yes".

Key words: Evolution, Creation, Science

¹ Prof. Dr., Harran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, hakan@harran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3033-4349

Hasan AKAN

GİRİŞ

Evrim, canlı türlerinin tesadüflere bağlı olarak aşamalı bir tarzda tek bir atadan geliştikleri ve zamanla farklı türlere ayrıştıklarını savunan görüştür. Latincesi “*evolve*” olup “açmak ve yaymak” gibi anlamlara gelmekte ise de günümüzde en sade haliyle her türlü değişme ve farklılaşma manalarında kullanılmaktadır. Evrim görüşünün kim tarafından ortaya konulduğu tartışmalı olsa da sıklıkla Darwin’in görüşleri esas alınmakta ve bu görüşe göre ise “tüm canlı organizma türlerinin tek bir ortak atadan türedikleri” ilkesine dayanmaktadır (Futuyma, 2008). Türk Dil Kurumu’na göre ise Evrim teorisi; hayvan ve bitkilerin türlerinin, köklerini daha önce yaşamış tiplerden almış olduklarını ve basit yapıli organizmalardan daha yüksek yapıli organizmalara doğru bir gelişme olduğunu ileri süren teori olarak belirtilmiştir (Türk Dil Kurumu, 2008).

Batı dünyasında, canlıların tek hücreden itibaren zaman içerisinde değişip farklılaşarak tesadüfen birbirinden meydana geldiğini ileri süren Evrim görüşü ile ilgili mana ve terimlerden bazıları şunlardır (Tatlı, 2008; Futuyma, 2008):

Evolüsyon: Yüksek ve daha karmaşık yapıli hayvan ve bitkilerin, jeolojik zamanlar boyunca, evvelce mevcut olan ilkel atalardan, tesadüf ve tabiatın eseri olarak değişme ve farklılaşma ile meydana geldiğini ifade eder.

Filojeni: Tür'lerin ortaya çıkışını inceleyen ve tüm canlıların evrensel soyağacını ortaya çıkaran bir bilim dalı olarak kabul edilir.

Ontojeni: Bir canlının embriyolojik dönemde geçirdiği değişimlerin tamamı şeklinde ifade edilir.

Antropolojik evrim: insanın biyolojik evrimini ifade etmektedir.

Kladogenez: Canlıların tek bir atadan türediğini savunur.

Moleküler Evrim: Değişimin kalıtsal materyal üzerindeki etkisi, evrim sürecinde fenotip ile genotip ilişkisinin moleküler düzeyde açıklanmasıdır.

Organik Evrim: Canlı varlıkların değişimini incelemektedir.

Evrim görüşünün tarihsel sürecine bakıldığında ilk zamanlarda Lamarck bunu “dönüşüm”, Darwin “değişerek türeme”, Ernst Haeckel ise “türeme” kavramlarını kullanmıştır (Çağlayan, 2020). Evrim ifadesi, daha çok Herbert Spencer’in çalışmalarıyla literatürde yaygınlık kazanmıştır. Günümüzde ise bu değişimler “Biyolojik evrim” olarak adlandırılmakta ve canlılardaki değişimlerin nesilden nesile aktarıldığını iddia etmektedir (Futuyma, 2008).

Hasan AKAN

Yaratılış görüşünün tanımında ise; türler arası geçişin söz konusu olmadığı, tüm canlı varlıkların sudan yaratıldığı, günümüzde halen yeni türlerin yaratıldığı, hiçbir hadisenin tesadüfen meydana gelmediği gibi, her şeyin Allah'ın ilmine, iradesine ve kudretine dayandığı ve bir hikmetle cereyan edildiği ifade edilmektedir (Tatlı, 2008). Kısaca, Kâinat Allah'ın eseridir ve O'nun çizdiği şekil ve plân çerçevesinde ortaya çıkmıştır şeklinde tanımlanmaktadır. Kur'ân'da yaratılış konusu çok geniş bir alanı kapsar. Bütün varlıkları içine alır. Kur'an kâinatın ilk halinden, göklerin ve yerin yaratılış ve tesviyesinden, başlangıçta bitişik olan gökler ve yerin daha sonra ayrıldığından (Enbiyâ, 30), semavat ve arzın "altı gün" olarak ifade edilen altı devirde, altı merhalede yaratıldığından, yer küredeki kûtların (bitki ve rızıkların) dört merhalede takdir edildiğinden (Fussilet, 10) bahseder (Güllüce, 2017).

Müslüman kültüründe ise evrim görüşü, "tamamlanmak" ve "mükemmelleşmek" anlamındaki *kemâl* kökünden türetilmiş ve "tekâmül nazariyesi" kavramıyla ifade edilmiştir. Allah'ın sonsuz ilim, irade ve kudretiyle varlık âleminde hâsıl ettiği her türlü değişme, gelişme, farklılaşma ve başkalaşmaya verilen addır.

Bu manadaki evrimi ifade eden kelime ve tâbirlerden bazıları (Tatlı, 2008; Güllüce, 2017);

Tekâmül: bir varlığın mahiyetini değiştirmeden, bir başka söyleyişle, özelliğini yitirmeden, kendi yapısı içerisinde tedrici olarak kemale erdirilmesi ve olgunlaştırılmasıdır.

Tahavvül: Hal değiştirme, bir halden başka hale getirmedir.

Tahavvülat-ı zerrat: Atomların hal değiştirmesidir.

Tebeddül: Karşılıklı olarak yerine geçme, değişme. Bir şeyin yerine başkasının geçmesi.

Tagayyür: Hâlini değiştirmek. Rengin değişmesi, karşılıklı başkalaşma.

Tatavvur: "Tavırdan tavıra geçme" manasındadır. Darwin teorisi çoğu zamann "Tatavvur Teorisi" olarak adlandırılmıştır.

Kâinatın ve varoluşun sırrını öğrenmek için; birisi semavî dinlerin ileri sürdüğü fikirler ve bir diğeri ise, mekanistik ve materyalist bir felsefenin hâkim olduğu bir düşüncedir. Kâinat ve içindeki varlıklarla alakalı, insanlık tarihi boyunca ileri sürülmüş fikir ve düşünceler, zaman zaman bu farklı iki kanaati uzlaştıran felsefi ekoller gelişmiştir. Yani Varoluş ile ilgili konularda zaman zaman felsefi görüşler de mevcuttur. Buna Biyoloji'nin felsefi denilmektedir (Tatlı, 2008).

Evrime ve yaratılış konusunda bir kavram kargaşası ve bilgi kirliliğinin olduğu apaçiktir. Herkesin evrimden anladığı ve kastettiği farklıdır.

Hasan AKAN

Konu ile alakalı yapılmış olan diğer çalışmalar arasında; Ateş (1972), Bayrakdar (1987), Duralı (1992), Kence (1994), Yakıt (1998), Dagher & BouJaoude (2005), Okçu (2008), Özyeral-Bakanay (2008), Özdemir (2008), Tatlı (2008), Apaydın & Sürmeli (2009), Sönmez (2010), Sönmez ve ark. (2012), Çakıroğlu ve ark. (2013), Kozalak & Ateş (2014), Yüce & Önel (2015), Alıcı (2018), Özbuğutu (2018), İnan (2018), Tatlı (2018), Allahverdi (2019), Allahverdi ve ark. (2019), Çağlayan (2020), Özdemir (2020), Özdeş ve ark. (2020), Avan & Kayıklık (2022) ve Tatlı (2022)'dir.

Bu çalışmanın amacı da Üniversite'de Fen bilgisi eğitimi alan öğretmen adaylarının Yaratılış ve Evrim konusunda ne anladıklarını araştırmaktır. Zira yaratılış ve evrim kavramlarından ne anlaşıldığının ortaya konulması, tarafların birbirini daha iyi anlamaları ve konunun daha sağlıklı anlaşılması açısından önemlidir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Harran Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü son sınıf öğrencileri ile birlikte, Evrim ve Yaratılış üzerine 20 soru sorularak görüş ve düşünceleri araştırılıp değerlendirilmiştir.

Yöntem

Öğrencilere anket formunda 2 soru sorulmuştur. Formda öğrencinin ad ve soyadı (isteğe bağlı), cinsiyeti, yaşı ve sorular yer almaktadır (Tablo1).

Tablo 1. Öğrencilere sorulan anket soruları

Ad ve soyadı (isteğe bağlı):
Yaş:
Cinsiyet:
1. Sizce Evrim dersi okutulmalı mı? Neden?
2. "Hem evrime, hem de yaratılışa inanıyorum" denilebilir mi?

BULGULAR

Öğrencilerin evrim ve yaratılış hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi ve kabul etme düzeyleri aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Tablo 2):

1.Sizce Evrim dersi okutulmalı mı? Neden?

Hasan AKAN

Öğrenci Bilgisi	Evet	Hayır	Düşünceler
A. K.	X		Çünkü çünkü var oluşu merak etme sorusu her zaman varlığını sürdürecektir.
A. A.	X		Allah'ı inkâr etmeden okutulmasında sakınca görmüyorum.
A. Y.	X		Evrim kuramının anlaşılmasında öğrencide kavrama zayıflıklarına ve entelektüel eksikliklere yol açacaktır
D. Y.	X		Evrim dersi okutulmalı çünkü insanları araştırma yapmaya/sorgulamaya ve düşünmeye yönlendirmektedir
E. A.	X		Biyolojik evrim, zaman içinde meydana gelen değişimlerdir ve bunu mantıklı buluyorum
E. A.	X		Evrimi anlamaksızın, biyolojide neden ve nasıl sorularını nihai bir şekilde açıklayabilmenin hiçbir yolu bulunmamaktadır
E. S.	X		Evrim Teorisi sayesinde insanın diğer canlılar arasındaki yerini anlayabilmekte
E. Y.	X		İnsanların kendilerini araştırıp sorgulamak için bu ders okutulmalıdır
E. B.	X		Kuramsal yaklaşımların ortaya koyduğu bilgi ve düşünme biçimini ihmal edemeyiz
E. F.	X		Genlerin nasıl değişip, değişimlere nasıl tepki gösterdiğini anlayabilmemizi sağlayan çalışmalara imza atabilmekteyiz. Bu yüzden Evrim dersi okutulmalıdır.
E. A.	X		Gen, atom, hücre gibi konuları daha iyi anlayabilmek için
H. Ş.	X		Dini inançlara zarar vermeden okutulmalıdır
İ. N. D.	X		Evrim, insanlığın geleceği için vazgeçilmezdir.
L. Ş. S.	X		Yaratılış teorisini kapsayan düşüncelerin bilimlede kanıtlanabilirliğini öğrencilere aksettirmek önemlidir.
M. M. K.	X		Bilimsel açıdan bize birçok bilgi aktarır.
M. D.	X		Evrim dersi yaratılış ile iç içe aktarılmalı ve evrim amacı yaratılışı açıklamaya yönelik olmalı
M. A.	X		<i>Evrim ile birlikte yaratılış konuları da dersin içeriğinde yer alırsa okutulmasından yanayım</i>
M. N. D.	X		<i>İnsanlığın en temel soruları” olarak öğretilen “Biz kimiz?” ve “Nereden geldik?” gibi derin sorulara cevap vermesi</i>
M. K.	X		<i>Evrim dersi bence önemlidir ve okutulmalıdır. Evrimin amacı mantık sınırları içinde canlıların nasıl meydana geldiğini açıklamaya çalışmaktır</i>
N. A.	X		<i>Araştıran sorgulayan bireyler yetiştirebilmek için evrim dersi okutulmalıdır.</i>
N. A.	X		<i>Okutulmalı çünkü insanlara evreni, yaşam biçimlerini,ve gelişim biyolojisi gibi her şeyi anlatıyor</i>
N. Y.	X		<i>Yüksek kalitede ürünler üretebilmek için öğrenmemiz gereken bir numaralı bilim dalıdır</i>
R. A.	X		<i>Canlıların zaman içerisinde değiştiği gerçeği</i>

Hasan AKAN

R. T.	X		<i>Gelecekteki ürünlerimizi de evrimsel biyoloji sayesinde var edebiliriz</i>
S. Ç.	X		<i>Evrime sadece felsefi sorularımızı yanıtladıkları için değil onu pratik amaçlar için de kullanabiliriz</i>
S. S.	X		<i>Çünkü canlılık tarihindeki genetik bilgilerin nereden geldiği nasıl başladığı bugüne kadar nasıl değiştiği hakkında bize bilgiler sunmaktadır</i>
S. E.	X		<i>Canlılar dünyası hakkında kendine sorduğu en temel sorulara bilimsel bir yanıt getirmesine yardımcı olur</i>
S. N. T.	X		<i>Çünkü evreni, doğayı soran, merak eden bir sürü düşünürümüzün çalışmalarını görmekteyiz</i>
S. N. A.	X		<i>Çünkü Evrim ile ilgili kavram yanlışları, Evrim hakkında yanlış düşünceler düzeltilmek için okutulmalıdır</i>
S. A.	X		<i>Çünkü doğrunun yayılması kadar yanlışın reddedilmesi de önemlidir. Yaratılışa inandığım için evrime inanmıyorum.</i>
S. Y.	X		<i>Canlıların zaman içerisinde değiştiği gerçeğini bilimsel olarak açıklar</i>
S. K.	X		<i>Evet ama <u>bu ders okutulurken çocuklar dinden uzaklaştırılmamalıdır</u></i>
Ş.T. E.	X		<i>Bu ders okutulmazsa yaşadığı çağdan habersiz, bilimsellikten uzak bir eğitim sürecinden çıkacak öğrenciler demektir</i>
Ş. N. A.	X		<i>Geçmişten günümüze kadar gelmiş olayları açıklamada tek başına yeterli değildir. Bu yüzden evrim ile birlikte yaratılış konuları da dersin içeriğinde yer almalıdır</i>
Y. T.		X	<i>Evrime dersi okutulan ders kitaplarında zamanla yaratılış karşıtı bir bilgi birikimi oluşturduğu için evrim dersinin okutulmaması taraftarıyım</i>
Y. A.	X		<i>Evrime dersi okutulmadır ancak yaratılış görüşü eklenmelidir</i>
Z. Y. A.	X		<i>Evet ama yaratılış görüşü ile birlikte verilmelidir</i>
Z. A.	X		<i>Okutulmalı ancak ispatlanmış olaylar gösterilmeli</i>

2. "Hem evrime, hem de yaratılışa inanıyorum" denilebilir mi?

Hasan AKAN

Öğrenci Bilgisi	Evet	Hayır	Kararsızım	Düşünceler
A. K.		X		<i>Bence hem evrime hem de yaratılışa inanıyorum denilemez. Çünkü evrim bir yaratıcının olmadığını her şeyin bir tesadüfler bütünü olduğunu savunurken yaratılış görüşünde her şeyin bir yaratıcı tarafından yaratıldığı ve her şeyin onun elinde olduğunu savunur.</i>
A. A.			X	<i>Kararsızım.Evrinden ne kastedildiği önemlidir, bir canlıdan bir başka canlının tesadüfen meydana geldiği ifade ediliyorsa, buna inanmıyorum. Yaratılış söz konusu ise sakınca bulmuyorum.</i>
A. Y.			X	<i>Tamamen ateist ideolojiye bağlı bir evrime inanmıyorum ama yaratıcıya da yer verilirse kabul ederim</i>
D. Y.		X		<i>Hayır: Çünkü iki görüşte birbirinden çok farklıdır. Evrim teorilerinin ortak görüşü değişimlerin tesadüflerin sonucu meydana gelmesi, Yaratılışçı yaklaşımda varlıkların ortaya çıkması Allah'ın ilim ve iradesi altında şuurlu ve planlı olarak belirli bir hedefe yöneltilmiş şekilde cereyan eder</i>
E. A.			X	<i>Gerçek Bilim ve din birlikte objektif verilirse daha tatmin edici olabilir</i>
E. A.		X		<i>Evrimeci görüşte tesadüf ve doğaperestlik vardır</i>
E. S.		X		<i>Yaratılışa inanan biri evrime inanmaz.</i>
E. Y.		X		<i>Hayır çünkü iki görüşte birbirinden çok farklı</i>
E. B.		X		<i>Hayır denilemez çünkü evrime göre bütün varlıklar her an değişme potansiyeline sahiptir dine göre ise böyle bir şey söz konusu değildir dine göre her şey belli bir zamanda ve belli bir kurala göre gerçekleşir bu yüzden din ve evrim bu hususta birbiriyle çelişeceğinden hem evrimi hem de dini aynı anda savunmak doğru olmayacaktır</i>
E. F.		X		<i>Hem evrime hem de yaratılışa inanmak anlamsız kaçır. Evrenin muhteşem bir düzen içinde işleyişini tesadüflere bağlamak anlamsızdır</i>
E. A.			X	<i>Bilimin objektifliğine inanmıyorum</i>
H. Ş.		X		<i>Evrime ve yaratılışın pek ortak yönü olmadığı için</i>
İ. N. D.		X		<i>Evolüsyon manasında kullanılan evrimde, bir yaratıcı devreden çıkarılır. Böyle bir iddianın hiçbir bilimsel değeri yoktur</i>
L. Ş. S.				<i>Ben Yaratılışa inanıyorum çünkü Allah'ın sonsuz ilim, irade ve kudretiyle teşekkül eden olaylar vardır</i>
M. M. K.		X		<i>Bilgilerin Kur'an'ın bildirdikleriyle çatışmaması gerekir</i>
M. D.		X		<i>Yaratıcı devreden çıkarılırsa hem evrime hem yaratılışa inanıyorum denemez.</i>
M. A.		X		<i>Varoluş, mutlak manada yaratılış olarak başlamıştır.</i>
M. N. D.		X		<i>Allah'ın sonsuz ilim, irade ve kudretine inanırım</i>
M. K.				<i>Hem evrime hemde yaratılışa inanıyorum demek pekte mantığa uygun değildir</i>

Hasan AKAN

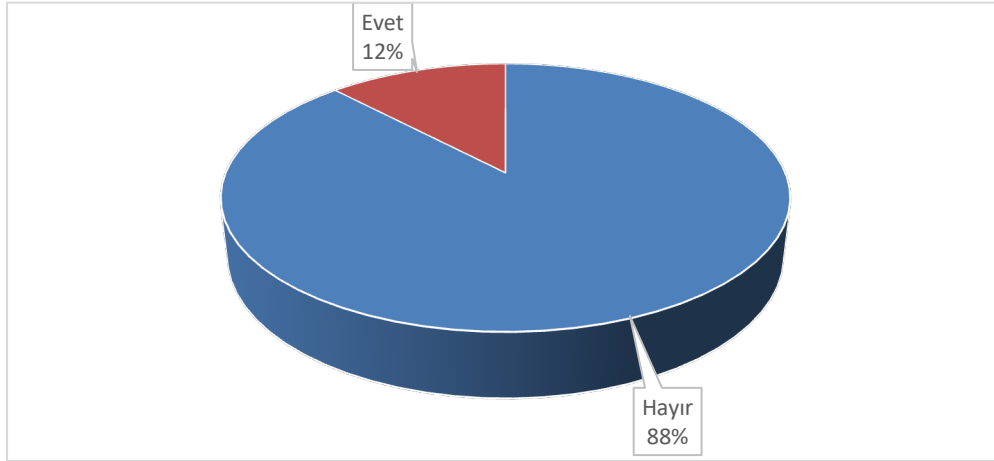
N. A.		X		<i>Değişikliğe inanıyorum ama bütün bu değişiklikler, farklılaşma ve başkalaşımalar Allah'ın eseridir.</i>
N. A.		X		<i>Değişiklikler Allah'ın sonsuz ilim, irade ve kudretiyle olmaktadır. Zaten bunun, akıl ve mantık çerçevesinde başka türlü izahı da mümkün değildir</i>
N. Y		X		<i>Tesadüflere ve evrime inanmıyorum</i>
R. A.		X		<i>Evrime konusunda ilahi bir iradeye yer verilmediği için inanmıyorum</i>
R. T.			X	<i>Tartışmaların tamamen ortadan kalkacağını beklemek çok büyük iyimserlik olur. Esas olan farklı görüş ve düşüncelere saygılı olmak ve onlara karşı tolerans göstermektir.</i>
S. Ç.				<i>Tabiki olmaz. Hem evrime hem yaratılışa inanılmaz. İslam böyle düşünmez.</i>
S. S.		X		<i>Evrime kabul etmiyorum.. İnanmak ise, tamamen ayrı konudur.</i>
S. E.		X		<i>Allah'ın bildirdiklerine inanırım.</i>
S. N. T.	X			<i>Evrime bilimsel bir teori olarak ele alınıp değerlendirilebilir</i>
S. N. A.		X		<i>Aynı anda inanamayız. Çünkü ikisi de farklı görüşleri savunmaktadır ve birbirinden farklıdır. Bana göre varlıkların ortaya çıkması tesadüf değil tamamıyla Allah'ın ilim ve iradesi altında, şuurlu ve plânlı olarak belirli bir hedefe yöneltilmiş şekilde ortaya çıkmıştır.</i>
S. A.				<i>Bütün canlı varlıklar her an değişim içerisinde. Bu ve benzeri bütün değişim ve başkalaşımalar "evrim" olarak ifade ediliyor. Bu manadaki bütün değişim ve başkalaşımalar teori değil birer kanundur. Bütün bu değişiklikler Allah'ın sonsuz ilim, irade ve kudretiyle olmaktadır</i>
S. Y.				
S. K.		X		<i>Evrime Kur'an'a ters düşer. Kur'an İnsanların Hz. Âdem'den geldiğini yani tesadüfen değil çamurdan yaratıldığını söyler.</i>
Ş.T. E.	X			<i>Hem evrime hem de yaratılışa inanıyorum"denilebilir. Çünkü evrim sadece teorilerle ispatlanamaz.</i>
Ş. N. A.		X		<i>Allah'ın ve Peygamberinin söylediği ve bildirdiği muhakkak hakdır ve doğrudur.</i>
Y. T.				<i>Varoluş, yaratılış olarak başlamış</i>
Y. A.	X			<i>Biz yarattıklarımızı sürekli bir değişime tabi tuttuk, ta ki onlar yepyeni suretlere bürününceye kadar" şeklinde bir ayet ile karşılaşmış olsaydık, Kur'an'da doğrudan evrim teorisini destekleyen ve inkar edilmesi mümkün olmayan bir ayetle karşılaşmış olurduk fakat Kur'an'da böyle bir ayet bulunmamaktadır</i>
Z. Y. A.	X			<i>Hem evrim hem yaratılışa inanıyorum denebilir çünkü bilimin henüz ispatlayamadığı veya bilmediği şeylerde vardır</i>
Z. A.		X		<i>Evrime Teorileri'nin de insanın evveliyatını maymun veya daha başağı yapı bir hayvana bağlamaları, Bu nedenle hem evrim hem de yaratılış görüşüne ikisine birlikte inanamayız.</i>

Hasan AKAN

SONUÇLAR

Bu çalışma, Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi son sınıf öğrencilerinin Evrim ve Yaratılış görüşlerine dair görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Son sınıf öğrencilerinden 38 kişi ankete katılmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Evrim dersinin okutulması gerektiğine dair görüşler beyan etmiştir.

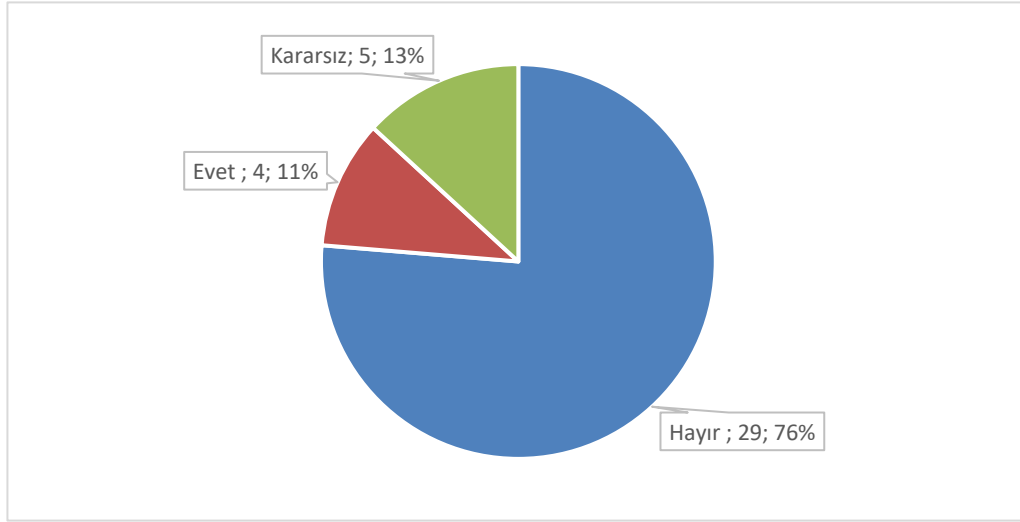
Yapılan çalışmada öğrencilerin %97'si Evrim dersinin okutulması gerektiği, %3'ü de okutulmaması gerektiği konusunda görüş bildirdikleri tespit edilmiştir (Şekil 1). Evrim'in neden okutulması gerektiği hususunda verilen cevaplar arasında; var oluşu merak etme, zaman içinde meydana gelen değişimleri anlama, insanın diğer canlılar arasındaki yerini anlayabilme ve gelişim biyolojisini kavrama gibi cevaplara yer verilmiştir. Evrim'in tek taraflı okutulmasının sakıncalı ve ideolojik olduğu, yaratılış görüşüyle birlikte okutulması gerektiği vurgulanmıştır.

Şekil 1. Evrim dersinin okutulup-okutulmaması gerektiği sorusuna verilen cevaplar

“Hem evrime, hem de yaratılışa inanıyorum” denilebilir mi sorusuna ise 29 kişi “Hayır”, 5 kişi kararsız ve 4 kişi de “Evet” cevaplarını vermişlerdir (Şekil 2). “Hayır” cevabını verenlerin sebepleri arasında; “evrim görüşünde bir yaratıcının olmadığını her şeyin bir tesadüfler bütünü olduğunu savunması”, “Evrime teorilerinde insanın evveliyatını maymun veya daha başağı yapıları bir hayvana bağlamaları”, “Yaratılışçı yaklaşımda ise varlıkların Allah'ın ilim ve iradesi altında şuurulu ve planlı olarak yaratılması” gibi görüşlere yer verildiği görülmüştür.

Hasan AKAN

Şekil 2. Hem evrime, hem de yaratılışa inanıyorum sorusuna verilen cevaplar.

Bu çalışmadan da anlaşıldığı gibi; Evrim teorisinin bilim dünyasındaki güçlü pozisyonuna rağmen bugün toplumda yeterince kabul görmediği de açıktır (Dagher ve Boujoudae, 2005). Ateist bir bakış açısıyla canlıların çeşitliliğini açıklamaya çalışan evrim teorisi, taraftarlarınca başta basın-yayın organları ve belgeseller olmak üzere çeşitli yollarla bilimsel bir gerçekmiş gibi sürekli olarak insanların dikkatine arz edilmekte, böylece pek çok kimse bu teorisinin bilimsel bir gerçek olduğu zannına kapılmaktadır (Güllüce, 2017).

Yapılan araştırmalarda, öğretmen ve öğrencilerin evrim teorisi hakkında birçok kavram kargaşasına sahip olduklarını da ortaya koymaktadır (Tatlı, 2008). Bu yüzden Evrim ve yaratılış konusunun birlikte okutulması gerektiği kanaati hâsıl olmuştur. Nitekim Albert Einstein de “din ve bilimin” birlikteliğinden söz etmiştir. Ülkemizin en ünlü Psikiyatristlerinden Prof. Dr. Nevzat Tarhan ise “Bilim ve Din bir sentez halinde öğretilmeli, ikisi bir bütündür. Bilimde tek başına sebep-sonuç ilişkisinin ele alınması, kâinatı ve insanı anlamak için yeterli olmayıp, bütüncül düşünceye ihtiyaç vardır. Bu da metafizik düşünceyle mümkündür. Felsefenin hikmetle, bilimin de metafizikle bağı yeniden tesis edilince insan hayatı yeniden anlam kazanacaktır. Eğitim düzen ve anlayışımızı gözden geçirerek kendi kültür paradigmalarımızı diriltme ihtiyacı artık her zamankinden fazladır. Yapılması gereken ilimden irfana giden yolun açılması; öğrenilenlerin fazilete dönüşmesidir (Tatlı, 2008).

Hasan AKAN

KAYNAKLAR

- Akan H (2018). Bitkiler Âlemine Yaratılış Penceresinden Bakış. Biyolojinin ve Kimyanın Dilinden Yaratılış. Hilal Ofset Matbaası, Isparta.
- Allahverdi, H. (2019) Evrim Hipotezinin Teoriye Benzeyen Yönleri, Bilimin Işığında Evrim Görüşünün Sorgulanması ve Yaratılış, Atatürk Üniversitesi Yayınları. Erzurum, 19-22.
- Allahverdi, H., Öztürk, M., Seyhan, A. E., Bulgen, M., 2019, Biyoloji Açısından Evrim Nedir Ne Değildir?, Fecr Yayınları, Ankara, 11-46.
- Alıcı, M. (2018). İlahi Dinlerde Yaratılış-Evrim Tartışmaları. Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, 6(14), 59-89.
- Apaydın, Z., & Sürmeli, H. (2009). Üniversite öğrencilerinin evrim teorisine yönelik tutumları. İlköğretim Online, 8(3), 820-842.
- Ateş, S. (1972). Kur'an'a göre evrim teorisi. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 20(1), 127-145.
- Avan, O., & Kayıklık, H. (2022). Dindarlık ile Evrim Teorisini Kabul Etme Arasındaki İlişki: Nicel Bir Araştırma. Türk Din Psikolojisi Dergisi, (6), 77-99.
- Bayraktar, M. (1987). İslam'da Evrimci Yaratılış Teorisi. *İstanbul: İnsan Yayınları*.
- Çakıroğlu, J., Öztekin, C., & Metin, D. (2013). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sözde Bilim Doğası ve Evrim Teorisine Yönelik Algıları Üzerine Bir Çalışma.
- Çağlayan, H. (2020). Müslüman Kültürü Açısından Yaratılış ve Evrim Konularına Bir Bakış. İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi, 6(2), 480-507.
- Dagher, Z. R., ve BouJaoude, S. (2005). Students' perceptions of the nature of evolutionary theory. Science Education, 89(3), 378-391.
- Duralı T. (1992). Biyoloji Felsefesi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Futuyma, D. J. (2008). Evrim (Çev. Ed. A. Kence ve N. Bozcuk). Ankara: Palme Yayınevi.
- İnan, S. (2018). Türkiye'deki biyoloji öğretmen adaylarının evrim konusundaki bilgileri, evrim teorisini kabul etme düzeyleri, evrim öğretimine yönelik tutum ve öz yeterlik düzeylerinin betimsel karşılaştırmalı analizi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kence, A. (1994). Biyoloji eğitiminde evrim ve yaratılışçılık. Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri, 2, 43-47.
- Kozalak, G., & Ateş, A. (2014). Üniversite fen bilimleri birinci sınıf öğrencilerinin evrim teorisini kabul düzeyleri. Asya Öğretim Dergisi, 2(1), 135-148.
- Okcu, A. (2008). Kur'an Ve Evrim Açısından Canlıların Oluşumu. EKEV Akademi Dergisi, (56), 151-178.
- Özbuğutu, E. (2018). Fen bilgisi öğretmen adaylarının evrim kavramına ilişkin metaforik

Hasan AKAN

- algıları. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 28-43.
- Özdemir, O. (2008). *Biyoloji Öğretmen Adaylarının Evrim Teorisini Benimseme ve Anlama Güçlüklerinin İncelenmesi*. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 33, (354): 19-27.
- Özdemir, A. (2020). *Kur'an ve Bazı İslam Âlimleri Açısından Yaratılış ve Evrimci Görüş*. *Bitlis İslamiyat Dergisi*, 2(1), 61-76.
- Özdeş, S., Sezek, F., & Özdeş, T. (2020). *Türkiye'de Fen Bilgisi Ve Biyoloji Öğretmen Adaylarına Yönelik Yapılmış Evrim Eğitimi Araştırmalarının Tematik Analizi*. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 133-164.
- Özyeral-Bakanay, Ç. D. (2008). "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Evrim Teorisine Yaklaşımları ve Bilimin Dogasına Bakış Açıları."Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sönmez, S. (2010). *Türk Eğitim Sisteminde Evrim*. Hacettepe Üniversitesi Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Sönmez, S., Gümüş, İ., & Kurt, M. (2012). *Türk eğitim sisteminde evrim*. *Ekev Akademi Dergisi*, 16(51), 229-246.
- Tatlı, A., (2008). *Evrime ve Yaratılış*. Nesil Yayınları.
- Tatlı A (2022). *İnsanlık Tarihi Boyunca Biyoloji Felsefesi*. ikinci baskı. Isparta.
- Tatlı, A (2018). *Türkiye'de evrim ve yaratılış düşüncelerinin tarihi seyri. II. Uluslararası Bilimler Işığında Yaratılış Kongresi*, 8-9 Kasım/2018, Erzurum.
- Yakıt, İ. (1998). *Kur'an'da insanın yaratılışı ve evrimi*. Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, V, 1-16.
- Yüce, Z., & Önel, A. (2015). *Fen Öğretmen Adaylarının Bilimin Doğasını Anlamaları Ve Evrim Teorisini Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi*. *Electronic Turkish Studies*, 10(15).